

Helytörténet

A 8. századra az avarok és szlávok szállták meg a vidéket, a 9. század elején az itt lakó népet Nagy Károly frank császár legyőzte. 846 körül Pribina herceg a vidéken kapott területet a frankoktól, központja Zalavár volt. A hercegség területére nemeteket telepítettek be és templomokat építettek.

Közelebb egy exon a vidéken lehetett, mert a Salapignin névű településen Szent Péter és Hadbertus (Rupert) tiszteletére épített templomot.

Liupram érsek szentelte fel 852/853 táján. A templomot minden tartozékával együtt a salzburgi érseknek adta át. A frank „Salapignin” vagy „Salla flexum” név Zala kanyart jelent, de fordíthatjuk a magyaroktól kapott nevünk megfelelően Zalaszege-nek is. A későbbi Zalaszeg ugyanígy a Zala folyó kanyarulatáról kapta nevét.

A templom a hegy tetején, északi végén állt, 1683/84 körül pusztult el.

Salzburgi Névtelen történetéből: Magyar honfoglalás kultúrái. A hajórok megléte. Pribina király híberül kapta alsó Pannoniának egy részét, a Zala (Zala) folyó vidékén. Ezután ott lakott és a Zala herceg mozarában várat épített. Liuprand (Liupramus) Salapigninben (Zalaszegeben, ahol a Zala délnak fordul) templomot szentelt Hadbertus tiszteletére, melyet Pribina minden hozzájárulással együtt Jsten Salzburgi szolgálóinak adott át örökös használatra. Ezután Pribina kérésére Liupram érsek Salzburgból közműveseket, festőket, kovácsokat és ácsokat küldött, akik Pribina városa alatt jelenlétekeny templomot építettek, amely templomba Adorján vértanút temettek. (Zalavár)

Ezek az adatok vannak közvetlen környékünkől a földönbúró forrásmunkáiban, amelyekből Dr. Horváth György, és Kovács Péter dolgoztak fel. (Hírség és Élet folyóirat. 1935. Dr. Horváth Károly)

Salavölgy jellemző bizonyítása az ember életének ahol a felsőin mintegy csúszta a föld lakóját arra, hogy minden partaktól, akadékiól adott s mintegy védett területen egy-egy kis telepét létesítsen, falut alapítson. Itt éltek már Európa ősi telepesei a kelták, azután a rómaiak. A római községek a megelőző kelta telepek folytatásai legnagyobbiránt. A szlávok, akiket a honfoglaló magyarok itt találtak, a Balkánról szivárogtak fel lassankint.

Már a VI. század első felében, tehát az avarok előtt megjelentek a Duna mentén. A frank hódítók is szláv lakosságot, szláv telepüket találta itt a IX. század elején.

A frank hódítás nyomán követte területünkön a római települési megindulása. Duna mentén a hajó kereskedés volt határos és innen indultak el a telepesek.

Mivel a szlávok politikailag nem voltak megszervezve, a Nyitraiól menekült szláv Prébina 847-ben hívéreül kapja a frankoktól Alsó Pannóniát, Duna mentén déli felét. A hívére fejedelemség nagyságát nem tudjuk. A népesség itt nagyon ritka volt, ezért megindult a betelepítés. O, Prébina a mai Salavölgyön telepedett le ahol megerősített várost és templomát építtetett, amit 850-ben szentelt fel Szent Mária tiszteletére. Ekkor szentelték fel Salapingin (Salavölgy) templomát is Szent Rupert és Szent Péter tiszteletére.

A magyarok csak 900 után szálltak meg a vidéket, itt még a római és a későbbi korok emlékei sem tűnhetek el egészen. Az itt élő lakosság sem megszüntetett el, mert még ha gyér is, de művelhették a földet.

A johanniták megtelepedése Magyarországon II. Géza uralkodása alatt történt. Legfontosabb konventjeiket Szikszófehérvárott és Eixtergomban hozták létre. Megkeresztelésüket elősegítette a III. Istvánról elhunyt mentesítés a váron és egyéb szolgáltatások alól. Gyaxi megerősítésük III. István után III. Béla idejére esik. Jelentős adományokat kaptak II. Andrást és IV. Béla királytól is.

1193-ban jön létre az újvidvari konvent.

Dr. Horváth Károly tanár és kutató írja 1935-ben:

" 1190 körül épült meg a Zala folyó által határolt szigeten, Szent Péter földén, vízi várakat az idő teljével johanniták.

Rupp Jakab 1870-ben írja: (Magyarország helyrajzi történelmi fő tekintettel az egyházi intézményekre. Pest)

III. István 1166-ban megengedi, hogy a Zala partait Vid, Dobóza fia a johannitáknak adományozza.

(M.O.H.T. I. 315).

1910 körül még jelentős romok voltak az ingóvárnyúl kiemelkedő, kavicsos dombon.

Számos emberrel bocsátottak az 1950-es években, akik gyermekkoruk előzetesével jöttek itt. Fáradozó és ablakkeretek voltak. Jelentős falak voltak, még a helyiségek is romosak, de megvoltak.

Az ingatlan tulajdonosa uradalmi iskolai építéshez fordította el, 1917-ben.

TÜSKESZENTPÉTER

*község története a legrégibb
időktől napjainkig*

Zalaszeg. 1283-ban 1301-ben itteni nemesi község:
Zalaszegi Pál és fia Imre bírák.

A község neve: 1166. Sant Peter / Rupp. M.H.O.T. I. 315/

1301: Terra Sancti Petri / Szent Péterföldsé /
(ZO.I. 120.)

1368: Lenthpeter (DL. 30.021.) / HOLUB /

1439: Lenthpethor (Csánki III. 109.)

1790: Zala Szent Péter (Tomasich)

1832: Fűskés-vagy Zala Szent Péter (Zala várm. Víz Leírása)

1877: Fűske Szent Péter (Ortslex)

ALSÓLENDVAI BÁNFFY CSALÁDCIMERE

I. RÉSZ

Honfoglalástól 1700-ig.

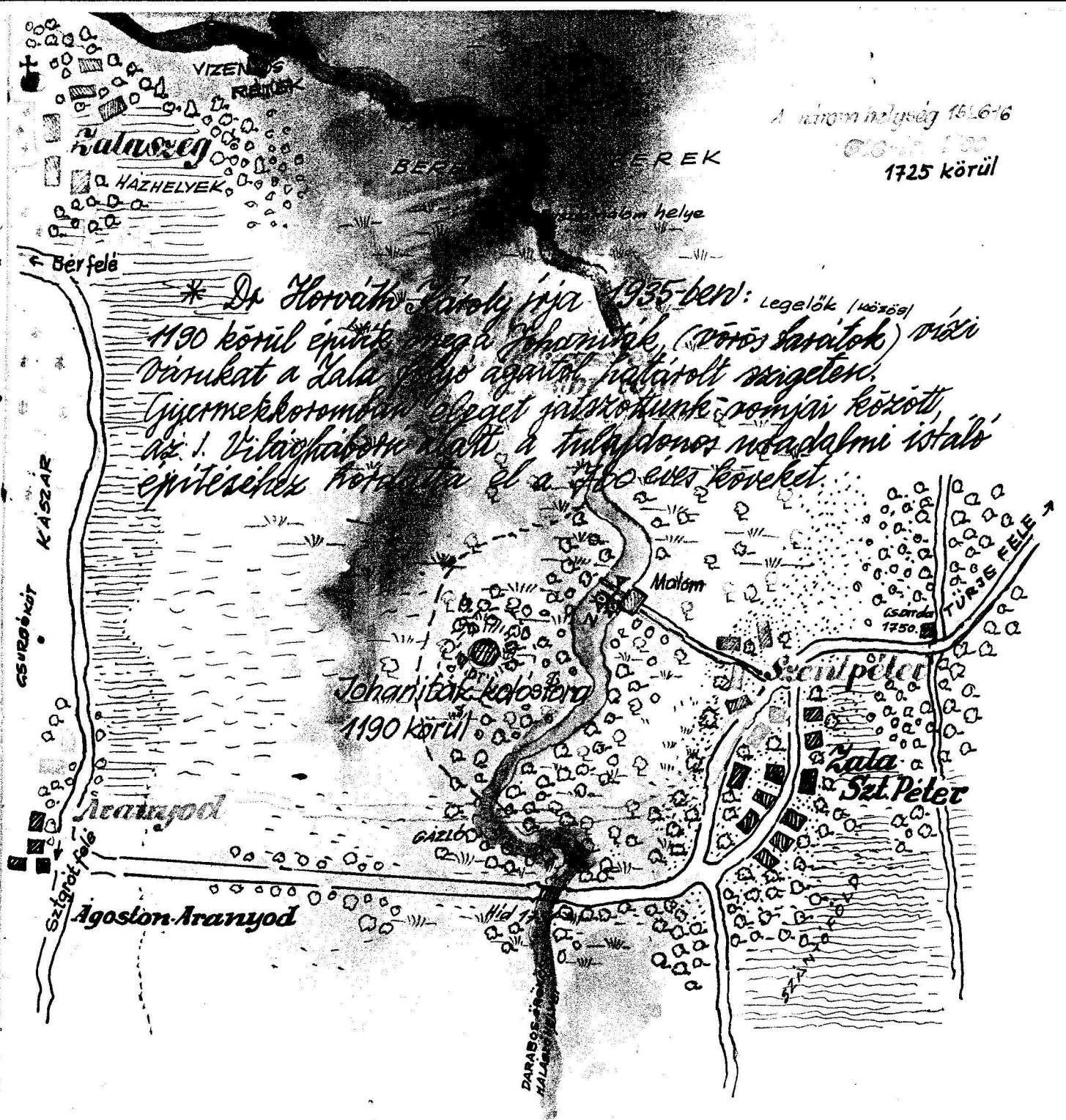
Környékünk már a rómaiak korában betelepült hely volt. Témérlet, hogy Zalaszeg (SALAPIUGIN) és Zalavár (MOSABRUCH) már 871 táján létezett. A későbbi Zalaszeg község helyén 1963-ban ásatott a Göcseji Múzeum, amelynek eredményeként felmerült kerületek római sírok és háználatti tárgyak. Ez a hely valószínűleg római őrhely volt amelyet a barbárok elpusztítottak. A helyre a későbbi népvándorlás során idevetődött nemzetségek telepedtek le.

A honfoglalás idején még élhettek itt ezekből a törzsek, akik vagy elvándoroltak, vagy beleolvadtak a magyarokba.

A legrégebbi írásos emléket Szentpéter községről Csinnár István történész említi: III. István királynak 1166-ban kelt okmányát amelyben Vidnek, Dobicza fiának megengedi, hogy a Zala pusztát a János kiserentes lovagrendnek adományozza.* A rend kolostora a Zala árterületéből kiemelkedő homokdombon állt a későbbi községtől nyugatra kb. 800 m-re, a Zente nevű rétség északi részén. 1900-ban még a rom és a domb megvolt régi állapotában, de később töltésnek hordták el a Szegedy uradalomhoz tartozó Zentefürés néven ismert dűlőbe (töltésnek), ahol nagy ingoványos tö volt.* A kolostorrom helyét Barátlakásnak nevezték még jóval később is. (Vörösbarátok.)

/ MEGJEGYZÉS: Eddig még semmi nyomot nem találtam arra vonatkozóan, hogy a kolostor mikor pusztult el és mikortól pusztán. 1524-ben a Bámfy uradalom részletes felmérésében sem említik, tehát akkor már négen rom volt.

* Zala-Szt. Péter, magyar falu. A János kiserentesek Szt. Péterje, amelyet Csinnár István híven helyezett Zalavármegyeri Csinnár köteleke, idézve III. István királynak 1166-ban kelt okmányát, amelyben VIDNEK, DOBICZA fiának megengedi, hogy Zala pusztát a kiserentes kolostornak adományozza; ezt erre névű községet nyugatiján, vajjon e rend petersi vára Szt. Péterén, vagy Szt. Péterben

Szentpéter község már a XIV. század elején mint lakott település
létezhetett, de írásos nyoma először 1368-ban bukkanik fel.
Ekkor ugyanis Szentgróti Fülöp fia László mester adta elő
az egri káptalan előtt, hogy Pál fia Imre, Zalaszeg, Aranyod,
Szentpéter és Ukk birtokait neki adta. Az itt lakók földműve-
léssel, növelőtermeléssel foglalkoztak. Trányi Béla költése szerint
már 1300-ban gazdag alma, körte és szilvatermésről beszélnek

létezett-e? Miankonban a "Tudós mexo" kitérőt a szilvatermésről beszélnek, ha mondjuk,
hogy ezen fűves keskenységek kálvária Zala. Szt. Péter, a Zalaszer és Szt. Gróth mexo városok
között fekvő faluban volt. (Rupp. M. O. H. T. I. 315)

Bátori Lajos: Zalaszer Zala megye tört.-hez
III. köt. 316 l.

a korabeli okmányok. A továbbiakban ez a három község mindig együtt szerepel, egy birtokot képeznek, határuk nincs elválasztva. Zalaszeg az egész birtokkerület központja, itt van a templom és a plébánia is. A kis templom kőből és téglából épült a Zala árterületére kisközelő hegy tetejére. Szent Péter tiszteletére volt szentelve. 1334-ben és 1335-ben Péter nevű papja 20 denárt fizetett pápai tized fejében. A három község temetkezőhelye a templom körül volt, amely a templom rommaradványával a mai napig itt látható mert ide utoljára 1854-ig mégig temetkeztek.

A XIV. században környékünkön már jelentős földművelés folyt. Az erdőket irtják, a cserjés, bozotos domboldaltakat művelés alá fogják.* A falvak lelkészai ugyan a mai nemmel nézve még alig éri el az ötvenet, de sünni voltak. Környékünkön 10 km-es körzetben 3-4 település is kialakult, amelyeket más és más névvel el is neveztek. Szentpéter, Aranyod, Zalaszeg a XV. század elején Csornai István és felesége birtoka. 1439-ben a hatalmas Csornai család kezén találjuk, mert Csornai János fia Imre a három községet eladta 4500 arany forintért B. Jörök Lászlónak.

1459-ben a ^{Szentgyörgyi várban} varmegyei Martonfalvi Lászlak, Lukács, Máttyás és György kezén találjuk, de nem jogosan, hanem a királyi jog elvitтолása révén. Később Máttyás király a birtoklás jogát Csornai Istvánnak és Helédi Gábornak

* SZENTPÉTER TERÜLETÉN 1301-BEN JUXTA FLUVIUM NADUSD/Z.O. I. 120/ SZITTYÓS, VÍZENYÖS, NADAS HELY.

adományozta. 1458-ban Ostffy János birtokában van e kiserm
község, de már 1459-ben zálogban vannak a Gyalay és a
Dobóczy családoknál.

1483-ban Pogány Imre birtoka, de megvédelő céljából
átadja Baiffy Miklós udvarmesternek, aki azután megtar-
totta azokat.

Szentpéter község a Lala területében feküdt egy emy-
he hordalékhalmon, erős évszakban jóformán csak csónakon
lehettek megközelíteni, főleg hranyod és Lalarveg felől. Szántó
földek a község keleti oldalán voltak, másutt csalitos rétek
terültek el. Az 1400-as év végére már a vadvizeket
nagyjából lecsapolták, hiszen érdekük volt, hogy mind több
termőterülethez jussanak. Domb vagy hegy a Lalan túl
a nyugati részen van így szőlőművelésre lehetőség
csak itt volt. Ebben az időben éltek szőlőművelés
folyt a környéken.

A földesúr a műveletlen csalitos, borótos hegybirtokát
átengedte a jobbágynak művelésre. A szőlő telepítése
nagyon nehéz munkával járt, hiszen először kikelllett
istani a borótokat, utána megforgatták a talajt 50-60
cm mélyen. A szőlőbirtokos jobbággy az így termővé tett
terület örökhaszonbérletre lett. A jobbággy a szőlőt örököl-
hette és el is adhatta. Az ingatlan tulajdonjoga a földes-
úr maradt ezért a jobbággy neki bizonyos szolgáltatások-
kal tartozott. Ezt a szolgáltatást nevezték hegyvártnak.

„A hegyvám országos szokás szerint, minden hold mőlt után 5 köböl bor volt, helyesebben must, mert kűretkor kellett megadni, mégpedig az illető helyen használt köböllel mérve.” „Kint hogy egy mőlt” (864 □-öl) legalacsonyabb termésének 100 köbölöt retek, a hegyvám nem volt sok.” (HOLUB). 1524-ben az alsólendvai uradalomhoz tartozó Aranyodon és Zalacszegeen egy tina bort fixáltak, amely öt pintes köböl volt. Ez a mennyiség k. b. 45 liter volt.

Tehát 864 □-öl mőlt után, amelyet régiesen 4-5 kapás nagyságúnak is mondtak, 45 liter mustot kellett hegyvámként beszedgáltatniok a földesurnak

Egy hold mőltől vagy mántórol, ha beszedünk akkor tulajdonképpen 864 □-öles holdról beszedhetünk, mert Holub szerint ez a területmérték évszázadokon keresztül használunk hivatalos területmértéke volt. Ennek megművelését a jobbággy könnyen bírta egyéb dolgai mellett, mert a robotja akkor még nem volt sok, s a mőltvel is kevesebb munka járt mint ma.

Egy hold mőlt ára a XV. században 16-80 Ft között váltokozott. 1480 körül 1 arany forintot 110 dénárral számították, így könnyebben megértethetjük az értéket. Egy hold mántóföld ára nem egészen 9 dénár. Márik adat szerint 1 hold föld ára 40,

Zalaszegnek 13 jobbágya és egy szellése volt, ez volt az egész birtokkerület központja. 16 jobbágy lakott 16 félélen Aranyodon, egy szellése és egy nemesi udvarhelye volt 8 hold szántóval 2 hold kaszálóval és 1 hold szőlővel.

1528-ban a hűtlen Bámfy János birtokait Ferdinánd császárral eladományozta, köztük e három községet is Tóthy Lengyel Jánosnak, más forrás szerint Gothron Mihálynak. A beiktatásnál Bámfy János szentpéteri jobbágya ura és annak fia, István nevében ellentmondott.

A Lengyel család nem sokáig bírta e birtokot, mert 1541. márc. 17-én a vasvári káptalan Ferdinánd rendeletére tanúsítja, hogy Bámfy Istvánt ősi birtokába visszahelyezi.

A falvak nyugodt egyenletes fejlődése sajnos csak 1526-ig tartott. A török kezdetben még ugyan nem jutott föl Zala megye északi részeibe, de a törvényes rend a háromrévűre szakadt országban felbomlott, s ez vidékünkön is éreztette hatását. Ennek tulajdonítható, hogy az eddig virágzó falvak népességének állandó hulláma van.

1542-ben Zalaszeget már csak 2 porta van, Szentpéterben pedig Berky Benedeknek 2 porta, Berky Mátnak 6 portája van amely lakott.

* Az 1548-as összeíráskor Zalaszeget 12 adózó portát találunk,

* 1547-BEN 3 $\frac{3}{4}$ -ES JOBBÁGYPORTA VAN ZALASZEGEN.

1548-AS PERKY BENEDEKNEK 22 DENAR, MÁTNAK 6 DENAR A DÉSZÁ

A kirchedett Hagymási család II. Ulászlótól 1504-ben
megkapja Szentgrót várát és tartozékait. A nevzetes
Lőrinc nembeli Szentgróti III. János 1498 körül meghalt,
így fiúágon kihalt az az ősi család. Ezen zavatos
időekben Hagymási Miklós, aki Pétervári várának volt
körtökosa, Báncsy Miklós és Jakab Szentgrót környéki
birtokait kifosztotta, felgyújtotta a falukat.

Ez volt kegyetlen Hagymási család első lemmutató-
ja. A következő 1525-ben zajlott le, de január 16-án
II. Lajos király Hagymási Lászlót és Jánost és két várnagyát
Budára rendeli hatalmaskodás miatt.

A XV. sz. vége felé (1490.) megalapították a ferences szer-
zetek. 1492-ben Soproncai István a salvatoriánusok
magyarországi helytartója. 1532-ben a guárdian ~~Szent~~
dákelyi Bálint idejében először gyújtották föl a kolostort
a törökök. 1533-ban helyreállították, Nyárádi András
guárdian foglalta el a helyet a kolostorban.

1535 elején öt szerzetes lakott. A harmadik misés pap
közül Nyárádi volt a guárdian és hitkönyök. Faksi
Benedek és Szentiványi Bernát gyóntatással foglal-
kodtak. Az egyik kiregítő testvér Sári Gergely az ölmö-
ző mesterségek is értett. (Abban időben az atlékűveket
ölömkeretbe foglalták.) 1535-ben Bágyai Mátyas, 1537-ben
Hádori László a guárdian.

1542-ben pusztult legett a kolostor, de még megja-
vithatták. Körülötte volt a temető egészen 1498-ig.

A török veredelm mellett nagyobb átok nehezedett
a váropra. A protestáns hitre térő Hagymási Kristóf
a katolikusokat nem engedte be a várba, sőt papja-
ikat elűldözte, kölette. A kolostorba szoldosokat
szállásolt, köztük törököket is, akik nagyobb pusztá-
tást, rablást végeztek a falvakban, mint az ellenzék.

/ Történeti Kronológia 1. 1710, OL.DF. 261264, Kései Magyar Föld-
 neti Lexikon (9-14. század.)

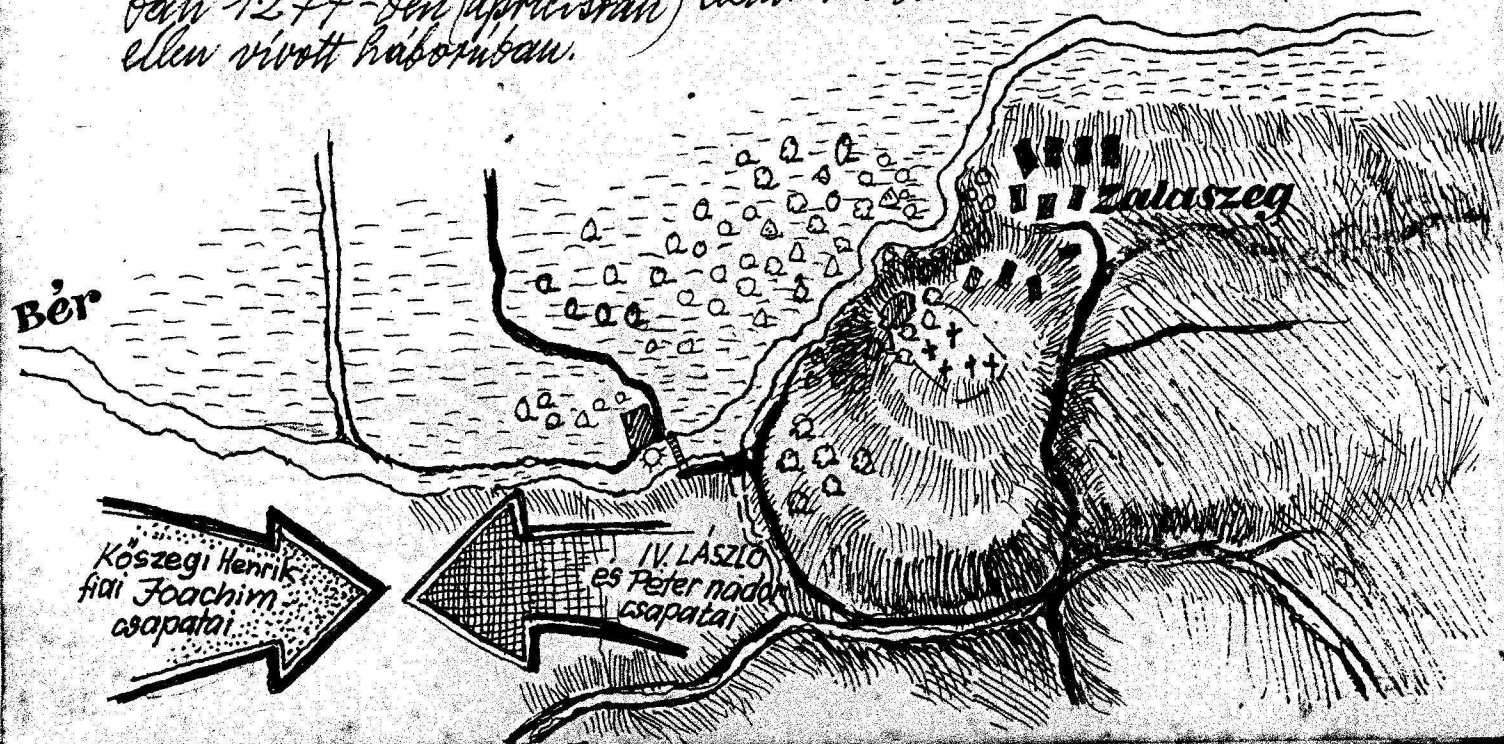
Az első ismert csata amely jelentős volt a környékünk-
 kön 1276 januárjában, első napjaiban, zajlott le.
 Zalaszegnél. A csata, döntőnyeként a Demantodon 1275 de-
 cemberében háború tört ki a környező Csák nemzetségek
 és a hatalomtól kiszorított, ellenfelek között. Grit-kel nemzetsé-
 gek: Joachim, Geregye nemzeti Miklós és társai felhívják a Csák-
 nemzeti Mihály képviselői ispan birtokait.

A Csák nemzeti Péter nádor IV. László király személyes rész-
 vételével hadjáratot vezetett a Heider nemzetségekkel és a
 Henrik fia és a már említett társai ellen.

Joachim bán csapatai 1276 januárjának elején csaptak
 össze a nádor csapataival Zalaszegnél, ahol a bán csapatai
 vereséget szenvedtek. Geregye egy része István falu felé hat-
 nált. A Zala folyó mellett István faluban a Jak nemzeti
 Márton comes fia Mike elfogta a lakosok egyik veresét, Inke
 Both fiát Demetert és kivégezte.

IV. László király Márton fia Mikének adta a lefoglalt Demeter
 Inke falu birtokait.

Az utolsó jan. 8-a előtt történt mivel IV. László király
 ezen a napon már Zalaszegnél ostromolt ki oklevelet.
 Valószínű a két hadsereg a. Hírnök malommal renberri réter
 utköszött meg egymással. A polgárháborút kioldó Joachim
 bán 1277-ben (áprilisban) Szlavóniában esett el a Babonics család
 ellen vívott háborúban.

A Zala a vasútnegyzi Szalafőhöz egészen Zalabérig nyugat-keleti irányban folyik. Itt a Szalaság - most a népi Szalait mond, nem pedig Zalait - nevű hegylépcsőn hirtelen hegyes völgy alatt délre fordul és a Balaton felé tart. Ezzel egyidőben. A kőbányászok, kőváltással és tavasszal hirtelen nem ment el az árvák. Lelőn még hónapokig megfeszítette a víz a réteket. Az akkori tekervényes Zala sok helyen 40 - 60 m mély volt. A Zala komoly szabályozása 1829-től 1865-ig tartott. A rendeletet többnyire ellátták a rák és halgazdálkodás, pejszik felállítását a folyómederben. Régeate gyak. ról fogtak 2-3 máxsis harasikat. Ma már ritka az 50 kilós is. A rákpótlás elvise a híres Zalai rákokat.

898-ban a kalandorok magyarok Itália felé halad-
va járhattak a környéken. 900-tól már szállhattak meg a
vidéket "Verbulcsu törzse" telepiült a Zala völgyében.

Gyűjteményünk a Püri nemeközépföldi Thyriai Sambert
gróf birtokába került. Ő alapította 1184 körül a premontrai
kolostorokat Püri és Guntzroton.

A Zala völgyének Batyk - Pürje Szentgrót közt elterülő" sík és termékeny
térzege a koras, nomádizáló Pürje nemzetszéknek kedvenc tartózkodási helye
lehetett, mert itt az ősmagyar életmódot, vagyis télen a Zala folyó mellé
huzódást és a halászó - vadászó foglalkozást xavantalánul folytathatta.
lovakkal végig sátorozhattak és legeltethették az egész sík vidéket.

Az állandó letelepedés a XI. század végén, vagy a XII. század elején következett be. A Turje nemzetségi először a Turje nevű falut alapította meg, majd rövid idő múlva Szentgrótot megalapította. Szentgróth, azaz Szt Gellist, Szent Gellist püspök szenté avatása után, (1083-ban) alapították. A kis-szentgróti ősi kolostort Szent Gellist tiszteletére szentelték fel. Az ősi kolostor mellett őrpáldkői temető a település központja lehetett.

Zalaszeg.

„ 1283-ban és 1301-ben itteni nemes nemből talákozunk vele. A XIV. sz. elején Pál fia Imre volt a birtokosa, aki Aranyoddal és Szentpéterrel, továbbá Ukkal együtt Szentgróti Dénes mesternek adta. Akkorán felkérte a királytól néhány Miklós nádor fia János tárnokmester is, ami ellen 1368-ban tiltakozott Dénes mester. Mint neve mutatja ott feküdt ahol a Zala Zalai táján éles szeged alkotva délné fordul.

A XV. sz. elején birtokos volt itt Csámoki Simon, akinek egyik itteni jobbágyát 1408-ban levelesítették. Ugyanexidőtájt birtokos volt itt Zalai István és felesége is, akiket 1433-ban a türjei prépost, János és mészáros tiltakoznak Aranyoddal, Zalaszeg, Szentpéter birtokuk eladásától, mert a határos szomszédok jogain nekik elővételei joguk van.

Kanizsai László akarta okkor őket megszeretni, s úgy látszik sikerült is neki, mert 1439-ben Kanizsai János fia Imre az említett birtokokban részt részeit eladta Bakonoki Péter Lászlónak.

1458-ban Cséji János és felesége Kata, Bámfy Zsigmond bánya birtokai közt találjuk. Amikor gyámjais címén Salomvár és Lőve birtokaikat Bámfy Péter fiztette. Ekkor kivették közülük Aranyodot és Zalaszeget.

(Zalai Salomvári nagyon volt ex.?) Ugyanexidőtájt a királyi jog eltekintésével a Martonfalvi László birtok e három birtokot. 1459-ben Mátyás a ius regiumot ad Csornai Istvánnak és Helidi Gábornak.

1459-ben zálogba adják a Zalai és Dobóci családoknak.

A polgarvárosiak népes helysége lassan elnéptelenedett. Lakói a városi érdekke menekültek.

Az 1605 körüli Booskay időben (Hagymási Booskay sógora volt.) megölik Ujlaky János rezsorémi püspököt, egykésersé mint türjei püspöket.

Az 1660-as években két református prédikátor működött: Szalánky István és Szenczi János.

Őket vitették, idézték Pozsonyba ítélőszékre. (Gajarabok)

1670-ben. 1673. január 18-án három szentgyörgyi hajdú:

Köves János, Borsos Benedek, Főrints Péter össekézfal-
lak miater Borfán plébános, aki a zalaszegeen ragadt.

Ebből is láthatjuk milyen mély gyűlöletet hintett a hitvedt
Hagymási Kristóf a hűtlenek és a várteli polgárokra.

Eznek a Köves Jánosnak azonosnevű apja 1644-ben a
lovashajdúkhoz ragadt odaadó szolgaként. Főrints
Péternek apja János szintén lovashajdú 1644-ben.

1656. VIII. 16. Csabai György várkapitány jelenti Szent-
györgyről: A török a vár alatt járt. A szőlőhegyen
elfogták a városbírt és két polgárt kezesnek.

1646. X. 7. Lankói János és Csabai Benedek kap-
tányok, (vajdák) jelentik Batthyány Ádám
főkapitánynak.

Az elmúlt pünkösdi táján 7 zászlóval járt a török
a vár alatt. A szőlőhegyekből 7 személyt elvittek,
két védekezőt levágtak, a pincéket feligették.

8 aranyodi hódolt polgárt elvittek.

Szent Mihály nap táján 7 szentgyörgyi hódolt
polgárt hurcoltak el. Szent Mihály után csütörtök-
kén a 600 török betört a városba 13 polgárt elhur-
colt. Huszártól fogva kb. 60 embert vittek rabrágba.

1651. aug. 14. Zalakomár várába 50 gyaloghajdút
kérnek Szentgyörgyről. (Ölommel, nyokaporról, éllemmel.)

SZEMELVÉNYEK DR. PFEIFFER JÁNOS „A VESZPRÉMI EGYHÁZME-
GYE LEGRÉGIBB EGYHÁZLÁTOGATÁSAI,“ C. MŰVÉBŐL

A zalai főesperes 1554. évi kánoni jegyzőkönyve értékes forrás a korabeli állapotoknak. A kánoni látogatást Gáspár mester csernezi plebánus vezette. Köves András püspök rendelkezése.

A vizitáló bizottság a zalai főesperesnél 101 plebániáról (filia) ról (4) ad számot. Ebből 20 plebánus nélkül talál. Veszprém elfoglalásával (1552.) az egyházmegye nagy része török kézre került. Ennek az egyházmegye egészét kormánykósa és a hívek lelki gondosa sa is, főként a földelt területén, nagy mértékben megnehezített, sőt egyenesen meg is szünt.

Az ellenségjárta földön elnéptelenednek a községek, a templom hívek nélkül árva marad s nem lévén gazdája, egyideig dacol az idő viszonyaitól, majd lassan romlásnak indul. Ez a helyzet öt községben: Paliban, Zalabéren, Páczán, Dötkön és Álbányán. De nem sokkal különb templomaink állapota ott sem alól elkerülte a pusztulás. Számos templom tetőzet nélkül áll, javításra szorul. (A falusi templomok jórészt kőből épültek, de tetőzetük sokszor szalma is volt, s ezért gyakori javításra szorult.) Nehéz a nép elszakadásának hátránya. Pusztulás helyén mintotja a templom tartozéka a temető is, amely a legtöbb helyen gondolatlanul és rendetlen vagy éppen hiányzik.

A zalaszegei plebánia kezdetén az alsóhirdési Bánffy István 1548-tól Zala megye főispánja majd országbíró megr. 1568-ban. Neje a magyhitű Gutli Orsoly Magdolna.

A zalaszegei plebániáról ezt írják a vizitálók.

„Georgius plebanus per se bonus, ecclesia sine ostio, quod per fures fractum, sacramenta sine custodia et cimiterio. Hic patronus magnificus dominus Stephanus Bánffy cum uxore iurata.“

György plebánus a környékünkön tekintélyes ember, noha a templom bejárati ajtaját, valamint a templom oltárát is, sőt a templom szentélyét is, a török elvitte. Bánffy István 1550. augusztus-szeptember fordulóján egy török lovassággal Zalabér és Kőszeg felé tartott. A török seregében állott a segrárok között és melyek között Zala. Bérnel, Sümeg, Tárka vára között ment el a had, Szentgrótnál hat házat égettek el, ahol innét egy falut (Szent Pétert) is elégették. Szentgrótnál fogva Bármeg és Szentgyörgy rablottak. 1551 szeptemberében a török Sümeg felé vonult. (Köves D. Csaba: Várak a Balaton körül.)

1552. augusztusában Nádasdy Gáspár dunántúli főkapitány utasította a Balaton-meléki vár hajdúkat, hogy szálljanak táborra Szentgrótnál.

1548. Bánffy István zalaszegei tisztartója Nagy Ferenc a türjei prépost három felsőlőrje jobbágyának pryncjét feldúlók és kirabolták 225 Ft kár keletkezett.

"A papokig műveltségi színvonalát általában alacsonyban mozgott." A papok nagyobb része iskolázatlan, magasabb iskolát nem végzett. Erkölcsei életük sok kívánnivalót hagyott maga után. A plebánusok közt sok a valódi, máskor igazán tartamuk, az oláh plebánus pedig már, kiagrott az énből". Az egyházi nép nem betanított meg a papokon.

A plebánusok lakása kevés helyiségből állhatott, mert pl. a kökényesmindszent plebánus kegytelen volt ugyanabban a orobában, ahol valószínűleg lakott. Van olyan falu ahol évtizedek óta mincse pap, nemkedések nőnek fel minden erkölcsi oktatás nélkül. Sok helyütt mivel nem hallgatnak, halottakat pap nélkül temetik el, pogány módra élnek és a keresztényi szívet tilalva ellenére vésznek köztük egymással hársaságot. A háborús idő megeremeltette a magyarságot, így mindent is dúrnak a török fegyverek hársatást, így elhagyta régi felekezését és a kanizsai várnagy engedélyével más felekezetet vettek maguknak. Elhagyta keresztény hitét és nagy része átvált a lutheránusokhoz.

A nép nagy része átvált a lutheránusokhoz. Az oktatást egyházi feladatokra tartották, de iskolák csak Szapornak és Egerszegnek volt de ezek is alig működtek.

A többségbe jutott protestánsok az ősi katolikus templomokat vették birtokukba. Sok községben még áll az ősi templom birtokosként, köztük még is, harangja is van, de a templom hajójának fedele már elpusztult. Más községekben azonban a romok medeknek az égre, védőszentjének neve is feledésbe merült. Néhány helyen azonban a nép nagy része lementartotta a templom tetejét és ha az romokban hevert is a búcsút megtartották. (Kézírt.)

Az alsópapok helyreállítása volt. Szédelmük a lakások körül a föld és a stala volt. Lakások valamelyes kanna vagy viskó. A plebánus jövedelme vidékenként változó 2-10 hold föld, két szék szalma. A falu művelői meg. Egy jobbágynak után jár felkötöl gabona, 12 dénár. Szédelmük után egy tyúk, a keresztmől 1-1 dénár jár. Esketés után 15-30 dénár kap. A temetés 12, a búcsúztató 25 dénár, harangokéért, halottvirrasztásért 25-25 dénár jár.

1690-es években amikor a török elűzte négy meggyekből, a királyi katonaságból érkezett mintatolós emberek a szalmávalas kóp körül elpusztult falvak, putrikban élő korvátatlan miválatlan, rongyok, a borkolt jobbágyság a haláluk körött. Újra kellett kideríteni mindezt, megpereselték az embereket, és ideiglenes templomokat építettek. Az épület várait fából készítették, falait vesszőből fonták, alapanyagaikat vártak és lemeresék, tetőjére kis fátornyot akasztak az esetleges meztalált harangnak. Még nagyon sok kötetlen mot is valmával fednek be. Berendezésük egyszerű, hiányos. A paplakok a régi mintára épülnek újra. Középen van a konyha, ettől jobbra és balra van egy-egy szoba.

találnak,* Gyentpéterben pedig 5 jobbgyaalád lakik. E birtokok továbbra is a Bánffiak dominiumába tartoznak, de megfigyeltük, hogy közben más birtokok is felléptek. Vagy zálogban kapták, vagy örökölték nem tudni.

1551. szeptemberében jelenik meg a török környékünkön, mivel a vadászok akkor még nem voltak elhanyagolva és az utak is gondozottak voltak, az ellenség minden különösebb nehézség nélkül kirabolta az egész vidéket. Az emberket zsákmányosták és rabszolgákká váltak, az állatokat elterelték, a falukat felgyújtották. Gyentpétertől őrsége téhetetlenül nézte a dúlást, kis létszámaival fogva csak a vár védelmére szorítkozott.

A vidék lakosságának változtatni kellett életén, és birtokmennyisége kevés volt. Alkalmazzuk, hogy új helyeket hoz. Az eddig gondozott utcákat elpusztították, a falakat a gazlakat aláirták. Házaikat a sűrű bokros erdőbe építették fel, ahonnan még tűzhelyük füstje is alig szivárgott elő. Az utakat melől igyekeztek elkerülni.

A halálos mértékű ördög óta ülték, így az inséges időkben is megtudták kerülni a megilletést. Tulajdonképpen a morális és a hatalmas erdőség védte őket. Gyentpéter és Zalaország közötti közigazgatási határvonalat Farkaserdőnek nevezték, és az erdőben átvitték a Vár megyébe Bögöte, Pereszteg irányába. Ez 20-30 km-es erdő elágazó birtokos menedéket nyújtott, ha idejében elrejtették a törökökkel.

Nemcsak megakasztotta, hanem fejlődésében alaposan vissza is vetette társunkat a török. Most tűz emésztte a falut, és a lakók martaléka lesz az, amit szászok szorgalmasan nem-

xedékről nemxededekre épített. A hajléktalanok a boxótha
reszik be magukat, nád- vagy fűxvessző-kunyhójuk
felé régi házuk, templomuk, malomuk füstje száll csak.
itt a süppedő, uttalan benekben biztonságban van-
nak. " (PAIS) / 1569. EX VEGED FUGITIVI COLONI IN PALUDIBUS PROPE BER
HABITANTES /

" Mikor elmúlt a veszély, visszamexékednek, a megron-
gált földet újra elke alá fogják és új hákat építe-
nek a régi helyén. Ha megint támadás híre jön,
mekieszik a folyókat, elvégzik az esetleges gátakat,
elpusztítják a gátlókat: víz borít rétet és szántót,
de életet véd.

Ugy látzik nem egészen hadműtelenül hasz-
nálták a vízet védelemre. " A mocsarakon, folyókon
való menés miatt olyan rendkívüli fáradsághoz
kellett kiállni, hogy nem lehet lénni" ezt jegyzi
Exolimán a Stalavix állomáson naplójába. "

/ PAIS LÁSZLÓ /

1561. júliusában ismét pusztít a török környékükön.
Az elpusztított gátlókon és mocsarakon egy török mol-
gálatba állt magyar katona Hegedüs Máté / aki
Fihramban szolgált Gyulaffy László vezetésén / kalau-
szolta őket. A védtelen falvak elpusztultak, csak
Szentegrót külsővára a Hlostad és a belsővár maradt
sejtelen.

Ellehet képzelné ezt az áldatlan helyzetet. Ekkor az évek-
ben jónéhányzor övveinték a falvak népességét adózási cél-
lal. * Biztos számot a lakosságot illetően innen sem ka-

* 1564-BEN 12 SZEGÉNY, 3 ZSELLER, 1 SZOLGA VAN ZALASZEGEN.

punk, mert a bujdosó, erdőkben lappangó családokat valószínű nem tudták őrözni. 1540-ben Bánffy Miklós birtoka Szentpéter, Aranyod, Zalaszeg. Az ehhez tartozó várak miatt alaposan lerökkent a jobbágyporták száma. Zalamegen 16 új épületet említene, de semmi adóról. 1572-ben* Szentpéter jobbágyai a sümegei várban nékelő kasszáknak gabonájukat fejében beszolgáltatottak. Lúrából 6 kepet és 20 kévet, roxából 4,5 kepet és 20 kévet, tavasszából (árpa, zab) 1,5 kepet és 35 kévet.

1573-ban megint csak 2 lakott portát jegyeztek fel Zalamegen.

1572-ben a három községre kirótt gabonátírad kötelezettség. Lúrából 16,5 kepe 1 kéve, roxából 30,5 kepe és 13 kéve, tavasszából 5 kepe.

1588-ban Szentpéter jobbágyai már csak 3 kepe roxot adták a püspökségnek. Itt ismét elnéptelenedéssel találkoztunk.

1590-ben a község a Cséhi Pogány család birtokába kerül, akik kisebb-nagyobb részeket birtak e községéből.

A XVI. században Szentgrót vára az egyetlen komoly erődítmény Zala megye északai felében. A tatárjárás után a hatalmas vár nemzetiség emelt. A török veszedelem megnövekedésével a várat megerősítették és fontos végrehely lett. A Habsburg család birtokolta. Nagy kőépületekből állott, kétemeletes tornyos épület volt a belsővár, de fő erőssége a Zala melletti mozaras vára volt, amelyről az 1730-as években azt írják: „a palánkon kívül ház nem volt. Kívül» olyan lankás volt, hogy az marha is alig látszta meg...» „ Külső várból a „hórtát"-ból egyetlen híd vezetett a belsővárba.

A hórtátot palánkkerítés övezte, amelyen három kapu szolgált közlekedésre. A felsőkapunak nevezett kijárat Főgaskerek felé vezetett.

* Zalaszeg 75 denárt tartozik fizetni (1572-ben) A TÖRÖKÖK SZIGETVÁR ELVESZTÉSE IDEJÉN (1566) FELEGETTÉK.

tett. (Fogaskerék nevű vendégfogadó volt itt az út mellett, amely Túrje felé vezetett.) K. b. a mai vasútállomás helyén.)
A másik kapun Polgárváros (Kisbóhi Szentgyörgy) felé lehetett kijutni. A harmadikon a szidák szinagógája felé nyílt közlekedésre lehetőség. A hostát lakosai orvosi legények, akik minden emberrel foglalkoztak, (kikenced, robot, földbér) alól mentesek voltak, de rendelkezésük esetén fegyveresen tartottak magukat. Csak az egyházi taxák alól nem kaptak felmentést, amely örökös háborúskodásokhoz vezetett a lutheránus reutgrótiak és a szinmegi püspökség között.

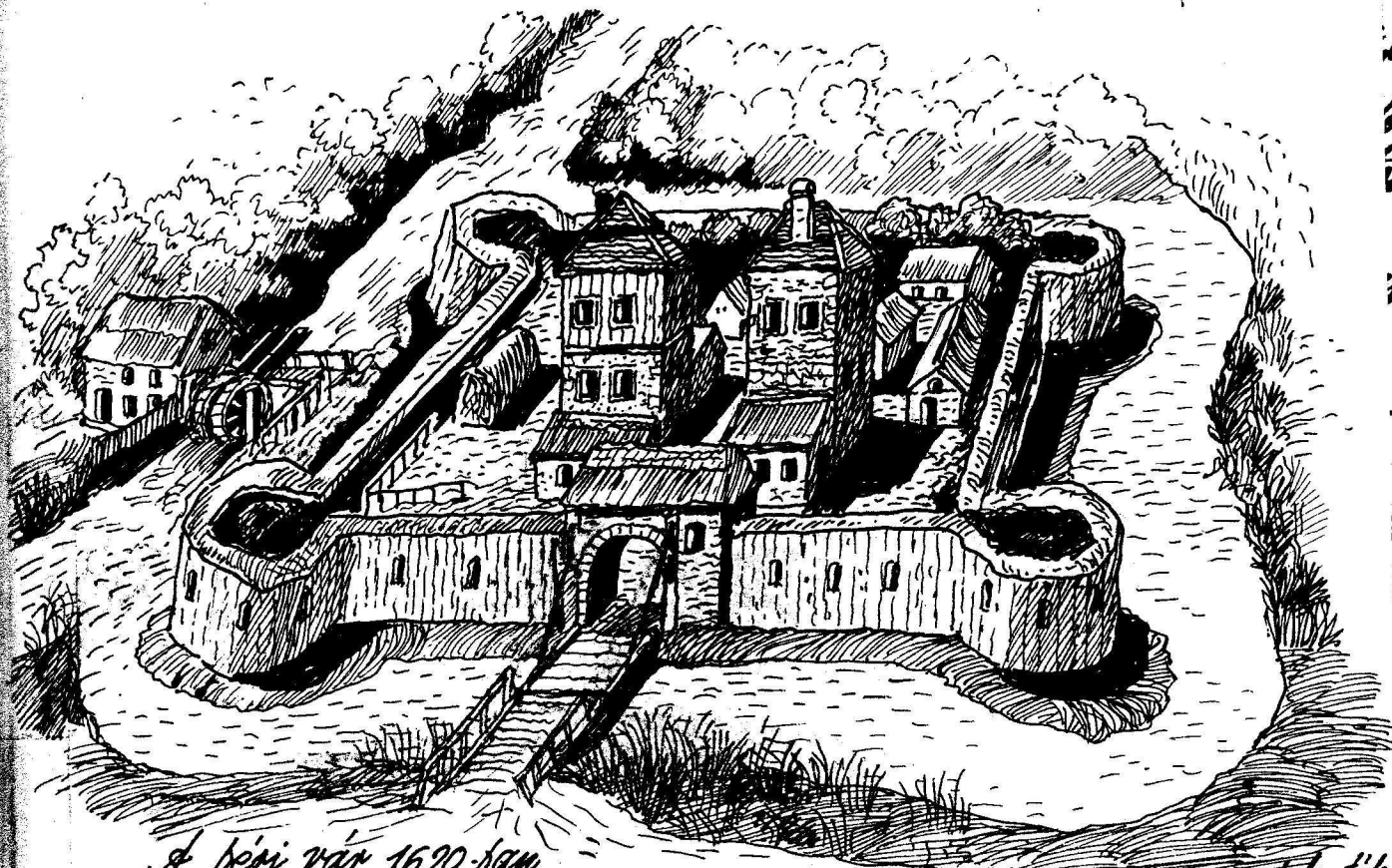
A vár katonáinak létszáma: 1641-ben 46 gyalogos,
1657-ben 21 huszárs,
1686-ban 11 huszár, 50 gyalogos.
1686-ban Buda ostromára 6 lovast és 30 gyalogost küldtek.
A hostából legfeljebb 80-100 fegyverest tudtak mozgósítani.
[JVÁNYI BÉLA UTÁN]

1598-ban Szagymáry Gábornak 4 portája van Szentpéterben,
Besnyák Andrásnak 2, Pernexy Lászlónak 2, Pogán László-
mondnak 1, ami összesen 9 jobbágyportát tesz ki.

Lalorwegen 12 háza van, köztük a bíróé. Szagymáry
Gábornak 4, Pernexy család két tagjára 5, Pogán László-
mondnak 1, Martonfalva László örvényének 2.

E körületeken élő családok név szerint említetnek egy 1609.
júl. 13-án kelt okmányban, megpedig a lövői Pernexy ca-
lád tagjai között véghezvitt okmánylevelben, amelyet a
megyei kiküldöttek igazoltak. Az okmány megtalál-
ható: POZSONY. USTR. ARCHIV. ESTERHAZY CSALÁD CSESZNEKI ÁGA-
NAK LEVÉLTÁRA. FASC. 102. N° 80 (Nr)

1607-ben Pogán Lászlómond Lalorwegen 3 jobbágyportát Floriánth
Balintnak kölcsön ad.

A béni vár 1620-ban.

Várépítési, magyar módra. Colónok, leeresése után veszélyesé váltak, az egész és csapadékra bízva dolgozásaival borsosodtak a palánkok. Amint közelebbre állt, vészt, vésztágon bemerültek. Egy a tűz és víz ellen védette volt. Időn technikaival épült a zalabéri vár is. szőlők a

A XVII. század végére nagy, gyakorlatos tették azért a várépítő jobbak. eg-

Harcaikat is csak a módokkal építették, olyan sikerrel, hogy ezek az megnevezett boronaként még 260 év múlva is prímaként és kamraként dolgoztak, ha gondosan karbantartottak.

Érdemes kell Pernexy László Zalatorján készült osztályfőnöki,
1596-ban. A listák megosztásainál találkoztunk
első ízben névszerint jobbágyokról, akik Aranyodon, Szent-
péterben és Zalamegen laktak.

/MOL D 707. ZICHY GS. LT. FASC. 217. ET A No 58./

Pernexy Lászlónak jutott Aranyodon JÓZSA GYÖRGY

/E CSALÁD LESZÁRMAZOTTAI MÉG 1960-AS
ÉVEKBEN IS IT ÉLTEK./

Zalamegen DARABOS BENEDEKNE
ÉS FÜTŐ JÁNOS

Szentpéterben KISS MIKLÓS

Kürtty István felesége: Pernexy Klára birtokában.

Aranyodon KOVÁCS MIHÁLY

KOVÁCS PÉTER

Szentpéterben DARABOS ANDRÁS

Pernexy Györgyre esett jobbágycsaládok:

Aranyodon GERENCSE JÁNOS

Zalamegen DARABOS PÉTER,

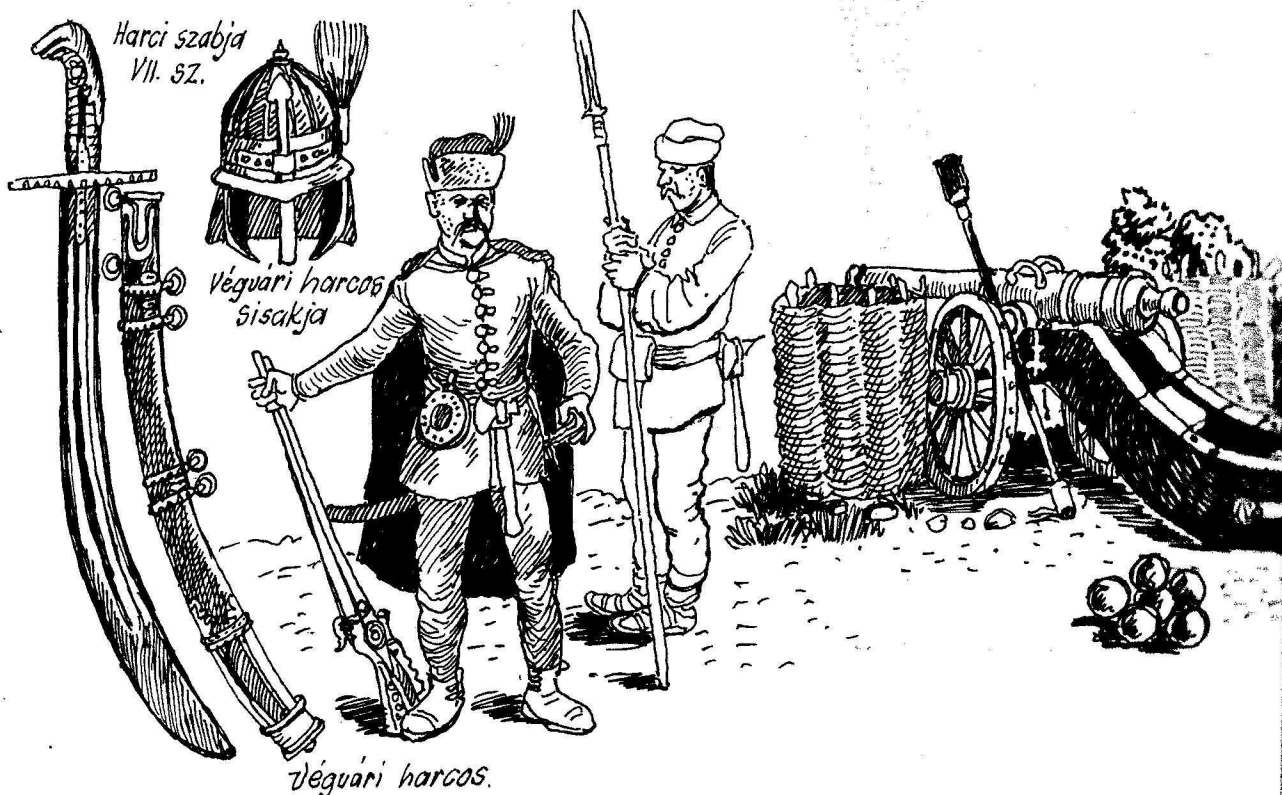
TÓTH BENEDEK

Pernexy Katalinnak jutott:

/HAGYMÁSY GÁBORNE/

Aranyodon AGOSTON MIHÁLY

Szentpéterben KISS ANDRÁS

1.
M.
M.
Kiss
és
M.
1.
gy.
Ba
2.
és
a
Kiss
144.
voss.
1.
1. M.
törm.

1433-ban a Szentgyörgyiak és is a Kanizsaiak is
exemet adtak Aranyos, Galaszeg és Szentpéter
ingatlanokba és ezeket a Szentgyörgyiak exorációs
helyeként, az akkori tulajdonostól, Kanizsai Istvántól
és feleségétől, Dorottyaától meg akarták venni.
Kanizsai Lászlót eltiltotta Szentgyörgyi János a prom-
issziójában lévő kirtókak megvásárlásától.

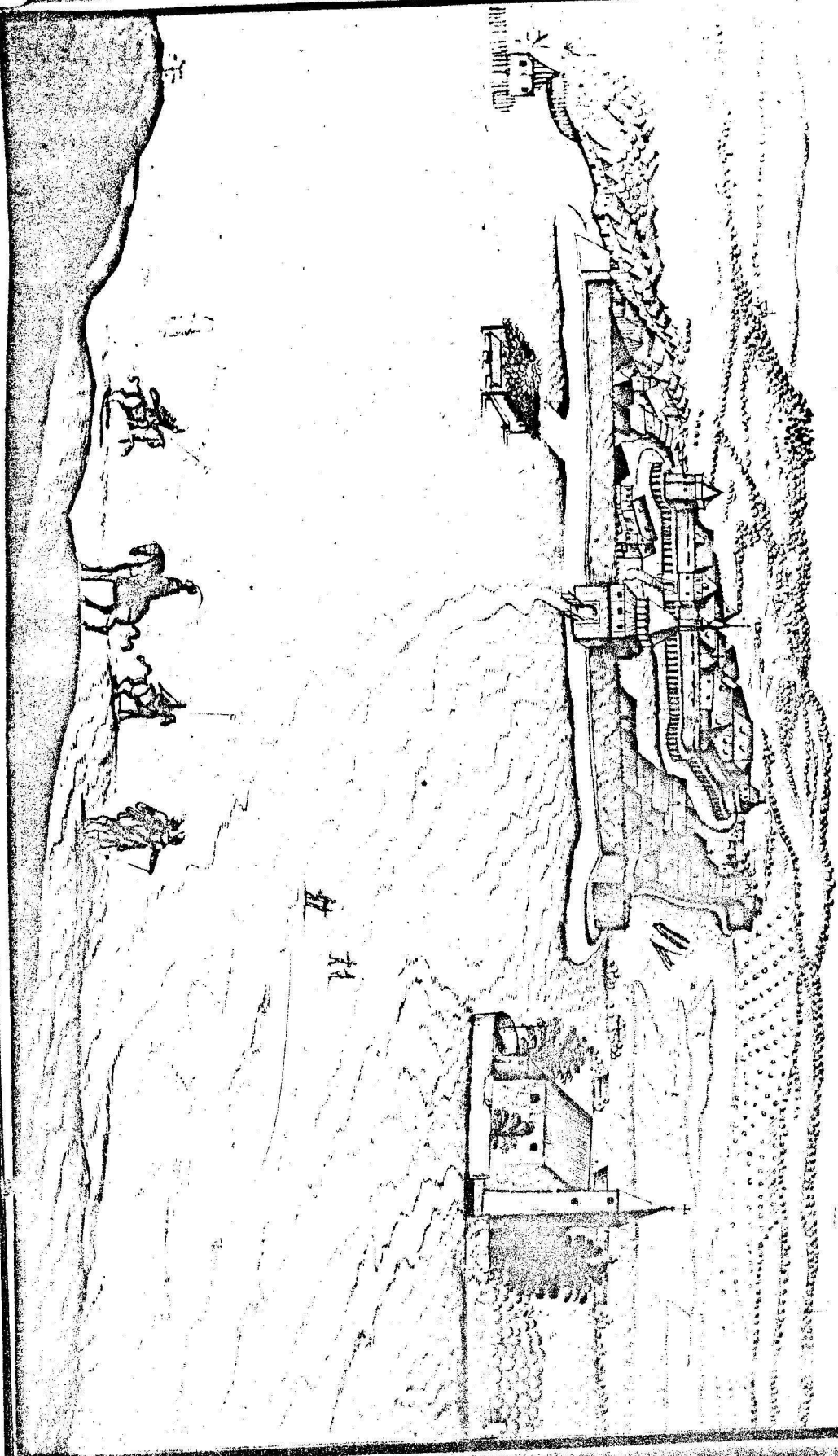
1446-ban Martonfalvi Lászlák szentgyörgyi várna-
gyot (Hagymási birtokmával volt rokonságban),
Bárfy István fia Pál fújtogatja hatalmának ellen.
E várnagy és kanizsai gersai Peto János és fia István
és Peto ellen támad. Bárfy Pál fújtogatására
a mindseventi templomból János plébános a nye-
pénál fogva kivonultak és megölték.

1449-ben a hírhedt Martonfalviak szíghizette tá-
voztak.

Stolendvai Bárfy Pál aki Erzsébet párti volt, dacára
1. Mátyás király riválságának 1444. ápr.-ban meg-
vásárolta és elfoglalta Szentgyörgyi várát.

Handwritten text in a cursive script, likely a title or description, located at the top of the page.

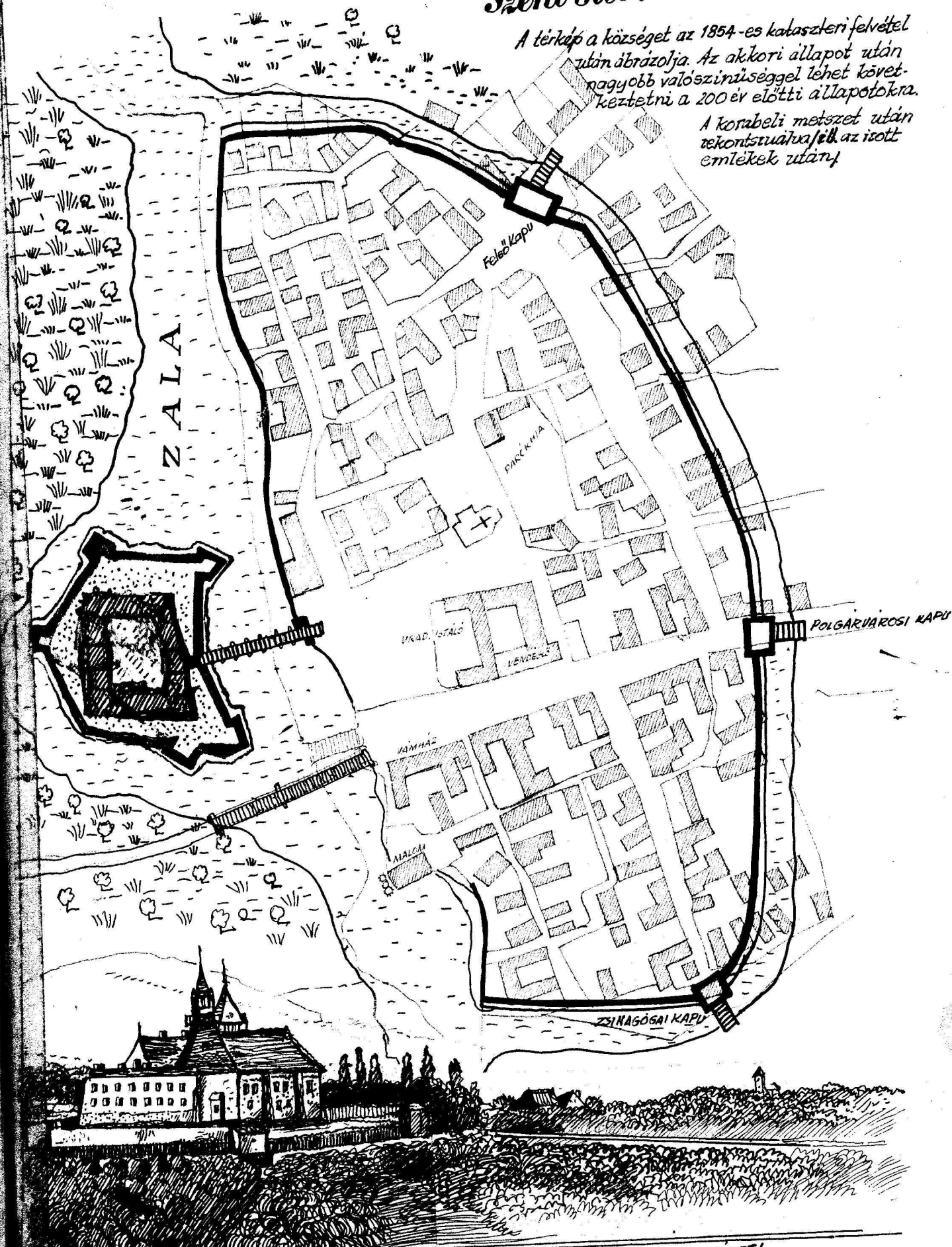
Capitulum

Szent Grót a XVII. században

A térkép a községet az 1854-es kataszteri felvétel után ábrázolja. Az akkori állapot után nagyobb valószínűséggel lehet következtetni a 200 év előtti állapotokra.

A korabeli metszet után rekonstruálva félt az ismert emlékek után.

Körmjéinket nagyon feldúlta az 1567-es nagy török hadjárat. Péterén felégették és elpusztították a falukat, úgyhogy 1570-ben Bámfy Miklósnak Zalaszegeen csak 16 új épülete volt, amelyek lakatlanok.* Szentpétert is pusztának mondják. 1573-ban Zalaszegeen még mindig csak 2 lakott portát ismerek össze. Az 1610-es év elején megint elpusztulnak mert a rövid fellendülés után 1613-ban Zalaszegeen 5 elhagyott házat találnak és egy szabad lakót, aki valószínűleg úgy vetődött ide. Szentpéterben egy nemesi porta van, két szabad és 4 elhagyott, elpusztult porta.

1610-ben Pogán László / a három király új tulajdonosa, azt vallja, hogy 200 arany dukátért, amelyet Pul Dorottya-tól vett fel kölcsön, Aranyodon 2, Zalaszegeen 2, Szentpéterben 1 jobbágyportát, a Zalaújvárosi malomban való fele birtokosát Szentpéter birtoka területén a Zala folyó fölött, a nevezett Pul Dorottyanak, néhai Horváth Bálint özvegyének elzálogosította. Itt említik először a szentpéteri malmot, amely már jóval előttről is állhatott, valószínűleg az elpusztult zalaszegei malom helyett építették. Ebben az időben a batyfiaknak már működött a Zalaújvárosi malom a Hármasmalom, amely nagyon közel esett a zalaszegeihez és így a vixet a batyfiak elfogták előle.

A szentpéteri malom már komolyabb termelésre is képes volt, mert hosszú vízgyműzője lett és így télen nagyon üzemelt. A korabeli iratok háromkerekeinek mondják. Ez annyit jelentett, hogy három malomkővet forgatott ugyanabban a malomházban. /HOLUB./

* 1572. /TEMPORE ANNISSIONIS ZUGET PER TURCOS COMBUSTA.../ SZIGET ELVESZTÉSE /1566./ IDEGEN A TÖRÖKÖK FELÉGETTÉK.

1618-ban Pernsey György Hagymásy Kristóftól, a nagyhatal-
mu nentgróti várkapitánytól és földesúrtól, 100 arany dukátot
110 tallért és 65 magyar forintot vett fel kölcsön, aminek ér-
tékeben az atyai jogon kint birtokosokat, Aranyodon 4 lakott
jobbágyportát, nölöt, hegyjogot (hegyvámot), Zalanezen 3 job-
bágyportát, Szentpéterben minden joghatóságot a javak és
a Zala folyó mellett háromkerekű malom fölött, a visua-
ráltáig elzálogolta.

1625-ben Pernsey István 1 jobbágyportát 1 épülettel ellá-
tott szellőbirtokot, egy lakatlan szellőházhelyet Hagymásy
Kristófnak elzálogosítja.

Azok birtokos, örökös nem sok jövedelmet húzhatott ezek-
ből a tengődő körögekből, hiszen u. n. földművelési területük tar-
torott, hiába volt közel a nentgróti végvár a falvakat a török-
től megvédeni nem tudta. Így adót fizettek a törökök is
az aranyodiak, udvarnokiak, Zalanezek, szentpéteriek is.

1629-ben Aranyod, Zalanez, Szentpéter évi 24 Ft adót és 160 Ft
szarcot és egy vég kaszárnya portát tartozott a törökök fizet-
ni. (1634-ben Ibrahim Oka kasa kamizsán)

Az itt megtelepedő négy jobbágyagnak még hegyvámot is
kell adniuk a süsűn váliakozó uraknak. Zalanezen a házkö-
vili földesurakról és az új istásföldesurakról ugyan nem adnak
díszmát de a többi földesurakról igen. A szentpéteriek az
aranyodi hegyen lévő nölöjűk után díszmát, hegyvámot
fizetnek. A nantóföldesurak után díszmát adnak urak-
nak, csupán házhelyeik után nem fizetnek.

A Pernseyek, Pogánok valószínű távol laktak, az utóbbi
Zalacsében, és nem is nagyon érdekelték a környékre, nagy-
ba behajtották a járandóságukat a közbirtó törökök kira-
solhatták őket a hosszú úton. Így inkább zálogba ad-
ták a közeli földesurak, Hagymásynak.

Ezen ismét a jobbágy veretett, mert az új urakig igyekezett
a zálogidő alatt minél többet behajtani a birtokon.

* Pernsey (somogyi) főbíróként leltartó család) Pernsey Péter 1635-47. somogyi
alispán és országgyűlési követ, fia János 1691. ápr. 28-i nyitni orsz. gyűlésen Zala és
Somogy követe. Bátorfi: Adatok EM. II. 62.

Flagymássy Kristóf hatalmas író volt itt a környéken a 16. és a 17. század fordulóján. Állandó harban állt a türjei préposttal. Flagymássy református volt s így megtagadta az egyházi tisztelet is. 1605-ben odafojult a dolog, hogy segyveréseivel megtámadja a türjei rendházat fölgyújtja, elpusztítja. A rend ispánját, Németh Györgyöt a szentgróti vár börtönébe hurcolja. Lovasokat meneszt a környéki várban nékelő Ujlaky Lajos deszpótmi püspökhöz, egyenesen türjei préposthoz, ahol azok csellal a püspök közelébe felelőznek. A katonák egyike levágja a püspököt és fejét tarsolyába téve Szentgrótra vágatott. A merénylő neméjét illetően sok ellentmondás van. Az egyik szerint Csáby Mikhálynak, a másik Miklósnak majd Köves Tamásnak tulajdonítják.

Kardos Sámuel: Adatok Zalaszentgrót történetéhez 1897. c. kis munkájában Köves Tamás szentpéteri eredetű lovashajdúnak nevezi meg a merénylőt.*

Igy említi Fláry Alajos a szentgróti plébánián őrzött Historia Domusban is. Frányi Béla: Zalaszentgrót történetében közzétett vári katonák listájában csak 1657-ben (1641.) szerepel egy Köves Tamás nevű lovas vitéz. Bajosan lehet elhinni, hogy 1605-ben már szolgált volna az őrségben.

Bocskay István 1605-ben megérkezett Szentgrótra, az annál inkább könnyen tette meg az akkori várkapitány Flagymássy Kristóf Bocskay sógora volt. Bocskay neje Flagymássy Eustach lánya, Katalin volt. 1606-ban Bocskay alvezérével, Némethyvel Körmend felé vonul. Aronban itt már Drahoics, Lányi és Frantmannsdorf seregei várták őket. Harca nem keletkezett, mert a főkapitány Batthyány közbelépett megakadályozandó a testvérharcot, Flagymássynak visszavonulást parancsol. Átként alól visszahúzódnak Szentgrótra.

* Kőves Székely a szentpéteri várban meghalt. A Bocskay-meg-
galom idején protestáns volt, majd utóbb újra katolikussá
vált. 1622. jún. 26-án II. Ferdinánd nemesi rangra emeli,
ameres levelet kap. 1623. május 1-én kethetleik Balai és
Samogy vármegyében. 1605-ben nem találkoztunk Kőves Tamás
névű katonával.

Forint, a leggyakoribb középkori pénze. Róbert Károly által nem
Forino d'or névű pénzről vette nevét. Nagyon értékes aranyérme volt.

1. Ferdinánd 1559-ben így határozta meg aranytartalmát:

"72 arany forint egy 18½ karát finomságú mátká aranyat
tartalmazzon!"

Érték 2 forint világegyházi a krajcar lett. (1 forint 60 kr.)

Dukát középkori aranyérem, amely körülbelül a magyar
aranyforint értékének felelt meg.

Dénár (1 arany forint 100 ^{1590-ben} dénár) Nagyon ingadozó értékű
pénz volt. Összehasonlításképp 1 magyar arany forintot
ért a dénár az alábbi években:

1342-ben 80 dénár

1406-ban 135 dénár

1408-ban 100 új dénár

1410-ben 72 dénár

1411-ben 160 új dénár

1412-ben 140 dénár

1462-ben 300 dénár vagy 200 legyabt dénár

1483-ban 102 új dénár

Pallér, nagyobb arany pénz, 1500 körül honosodott meg hazánkban.
1 arany forinttal azonos értékű.

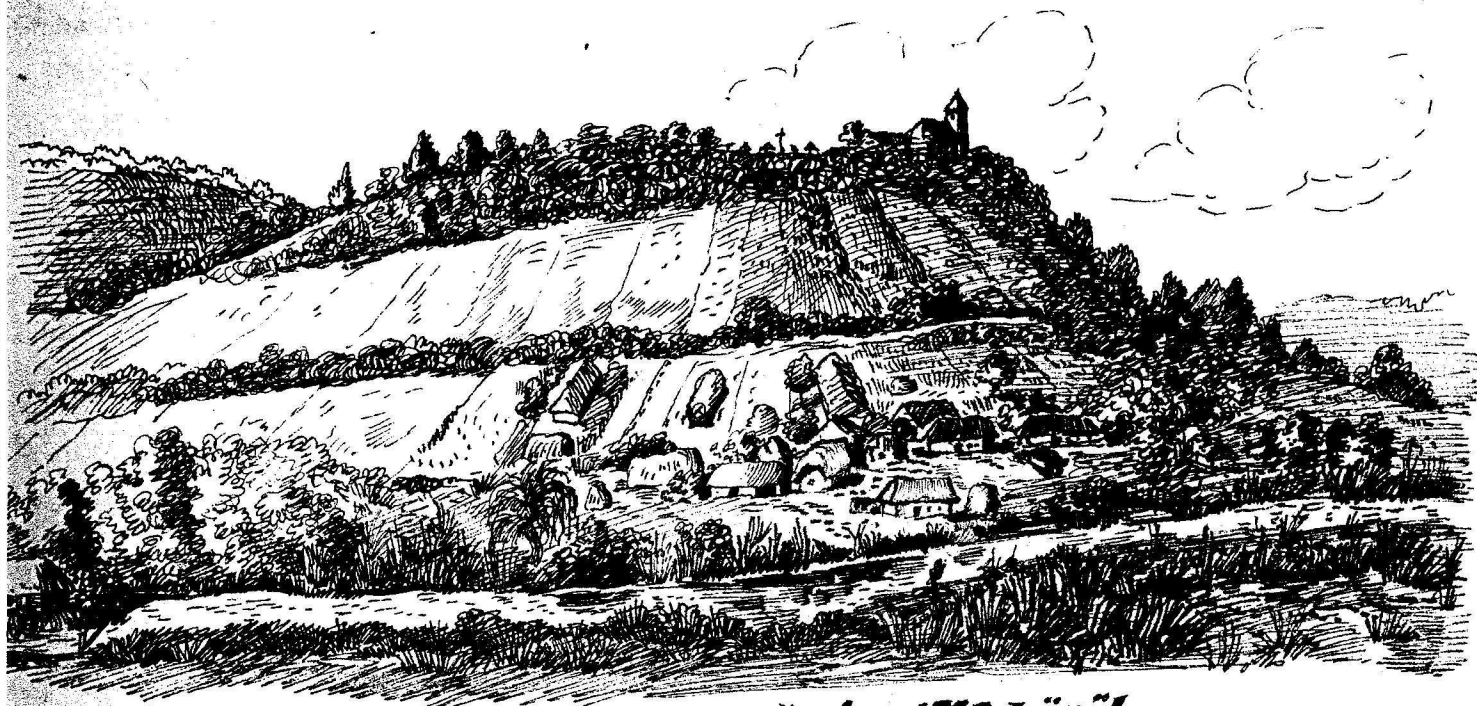
(PALLAS NAGYLEXIKON)

Néhai 1585-ből mármáro adattal lehet a pénz akkori várt.
6 értékű értékelni. A XVI. sz. második felében egy mántó öltöz 5-
6 forintba került (1 forint 100 dénár). A fő ára - minőség szerint -
5-20 forint volt. DOBÓ ISTVÁN 120 forintért két hat lovat kocsiával
összesen együtt. A hírtól díjazó 150 dénár, két felf káposzta
30 dénár, 5 tojás 1 dénár, egy pint bor 8 dénár, egy font bors 80 dénár,
egy pint méz 40 dénár, a tyúk 4, a kacsa 8 dénár volt.

A kömmes napi 16 dénárt kapott, az ács havonta 400-600 de-
nárt keresett.

(TROGMAYER OTTO.
ÉLET ÉS TUD. 1971. V. F.)

Mint előbb láttuk Aranyod, Zalavágy, Szentpéter 24 forint adót, 160 forint aranyat
fizetett a töröknek 1628-ban, az az összeg még komoly pénz volt akkoriban
a magyar háborús időben. Nem is volna a pénzügyi arányok amely egy fő
lő aránál is többé került.

Kalaszeg község 1650 körül

*Nadasty Ferenc portréja
1670 körül*

FRANCESCO NADASTI CONTE PERPETVO DELLA
TERRA DI FOGARAZ, DELL' CONTADI DI CASTEL FERRATO
SIMEG E GALAD. SUPREMO CONTE & CONSIGLIERO DI
STATO DI S. M. CES. E SV. CAMARERO, SUPREMO GIOV. DI
DELI A REALCORTE DI VAGHERIA

Kanizsa várát 1600-ban III. Mohamed
szultán idgen Gazi Ibrahim pasa fog-
lalta el feladta a német. Külön világot
lett. Ezt mandsukja van: Prakovár,
Pozsega, Siklós, Pécs, Szegedvár, Koppán,
Lapostvár, Remendvár, Egerseg. Ez
utóbbi kettő magyar kézen volt.
1660-ban Szisrab Mohammed, para-
a parancsnok. 2700 katonával.
Ez éven a magyarok ostrom alá fogták.
Az egész kégett.

A Kanizsáról kiinduló hárshit Galomboknál elágazva, Latoz, Szabaz, Kibida,
Grentgrit az aranyfőstön Zalabéren át Városház, valamint Végeden át
Pezsikeg felé vezetett. /HOLUB.: SZÁZADOK 1917. ZALA MESTRE VÁRHÉLYEI ÉS ÚTHÁLÓZATA (PÖZEPK.-BAN)

A mentgroti vár aold.-névjegyzékében szereplő mentgroti és kör-
nyékbeli hajdúk neveire. 1644-ben.

GYALOGOSOK

Strik Imre
Bálint Mihály
Basay János
Csapo Mihály
Csizmadia Adám
Csizmadia András
Csizmadia Mihály
Öcsény György
Fülöp János
Füredi Mihály
Gyapay Péter
Hurasz Mihály
Kösa Benedek
Körmöcs János
Kun Imre
Kuti Mihály
Lakatjártó Mihály
Lovász Mihály

Nagy György
Nemeth Mihály
Pacsi Mihály
Pari György
Somogi Péter
Somogyváry Adám
Sós György
Szabo István
Szabo Miklós
Szántó Miklós
Szijártó András
Szijártó Gergely
Szijártó Márton
Szijártó Pál
Tákács János
Tákács János
Tákács Matyas rab
Tóth György

Tóth Máté
Urocz István
Varga Benedek
Varga György
Varga Márkó
Varga Márton
Varga Miklós
Zalatnai Matyas
Zoltar Imre

—

LOVÁSOK

Barbai Marcin
Buda János
Buda Mihály
Billaq András
Csillag Ferenc
Czegled Mihály
Fónai Kristóf
Forintos János
Gersei Imre

György Balázs
Hankó Márton
Hís Andor
Hís Mihály (Mihók)
Homáronyi János
Köves János
Kun András
Lángi Imre
Medkáros János

Szabo Ferenc
Szakáll Szabo György
Törgei János

A „Hóstató” várost kerítő sövényfalunk fala és kapuja.

1598-ban a királyi adóskedő azt írja Zala vármegyeiről, hogy az állandó török támadások miatt alig van adófizetésre képes falu, csak a megerősített véghelyeken maradtak lakások. (Véres D. Csaba után)
VÁRAK A BALATON KÖRÜL

(OL. P. 1314. Balthyány Cs. lt. Missiles No 34084)

1673. I. 13.

Pető László szentgotthi kapitány jelenti Balthyálynak:

A levél tartalma a következő:

Az 1670-72-es nagy törökdhulás alatt ráter Borsos Zalaszegei plébános elmenekült, majd a nagy tűrma-
var után 1672 év végén vissza érkezett.

"... Szalaszegei inend Gurgó nevű kútnál elől-
szaladtak Köves János, Borsos Benedek, és Forintos
Peti néa támadodon megölték."

Amikor a küncselekményt Pető vajda megtudta a
bűnösök elfogására megőszította a vári hajdúkat,
de azok "... mind lovas és gyaloggal nem érek-
hettem..." (elfogásukra) ... mert egy szóval lévén
vélem, (egy hiten.) mind az luteranos és kalvinistás-
gok... nem voltak hajlandók elfogni a gyilkos
hajdú társait. Pető kegyelemtől esdedzik a gyil-
kos hajdúk ügyében, akik nőkben vannak.

"Kéri a méltóságos úrkat, hogy, ezen gyilkosok
csellekedeteit..." (kegyelmezzon meg)

1673. elején Szentgotthron "tumultus" közben megölték a katto-
likus plébánost; a magyar kancellária megküldte a veszprémi
püspök Sennyei István jelentést arról, hogy három elcsökött
szentgotthi ember az ottani (Zalaszegei) plébánost hat seb-
bel megölte. 1673. nov. 29. Hollonich jelentést kért az
eltriváltoisra parancsolt predikátorokat visszako-
vetelő szentgotthiák ügyében; egy újabb a haditanács-
nak küldött 1674. jún. 1-en kelt jelentés szerint a
három, gyilkossággal vádolt szentgotthi közül kettő
a felkelőkönél meghalt, elesett, a harmadik pedig fel-
adta magát, (ő azonban nem volt véték)

Szalánky István és Szencsi János prediká-
torok lakítottak a katonákat. (Vitézek felöbrése)
S. VARGA KATALYN.

1673.
Zala
vármegye
Borsos
Zalaszegei
plébános
1672.
végén
vissza
érkezett.
1673.
I. 13.
Pető
László
szentgotthi
kapitány
jelenti
Balthyálynak.

1673.
Egy
nagy
török
dhulás
után
1672.
év
végén
vissza
érkezett.
1673.
I. 13.
Pető
László
szentgotthi
kapitány
jelenti
Balthyálynak.

1666
1675.
1679.
1680.

Elő- és utó- Aranyos, két egymás mellett fekvő magyar falu Szent-
 István és Zalaker közötti országrészben, a Zala folyó mellett, Zalabérhez
 1000. Csébi Pongyay Imre egyesülve két testvéreivel 1461-ben Ar-
 anyosot visszaváltja debőcei Szalay Lászlótól (Nagy Iván M.O. 19. IX. 349.
 1000. Aranyos mint a Zalavári várkapitánya török fogó-
 zárány II. Szigmond mint a Zalavári várkapitánya török fogó-
 zárány, hogy onnan kisrabacsiháza magját, kegytelen volt so-
 rával Lichy Györgytől kért kölcsön békességért, melynek
 1498-ban történt visszafizetésekor adós maradvány még 150 mar-
 kas forinttal, a summában minden nével nevezendő juttat-
 ni Aranyosot is kegytelen volt szolgálat alá (IX. 357.)
 Szigmond ezzel tökéletesen semmivel bíró ember lett, így, hogy
 hogyonmágyar szerint kegytelen volt vándorbotot fogni, hogy a
 vándorbot szolgálatát megkezdhesse, ami sikerült is neki, mint-
 hogy 1635-ben lett népszerűsége szerint Lichy Györgytől minden
 1635-ben lett népszerűsége szerint a Boldixár által el-
 fogadottakat is visszaváltta családjaiknak. (U. v. Sárkány III. Miklós 1655-ben-
 1655-ben a családja levelet nyert Aranyosra. (X. 58 b.)
 Bátorfi: Adatok Zala megye tört. -hez III. 156 b.

1628. "E hadakozó időkben felette igen nagy drágaság vala mindenben.
 E pedig lén mind a sok országtalan hitvány pénzveretől, és a jó pénznek
 kifogyatásából; mert a jó pénz szűke vala és azokból oly igen sok
 pénz verne vala, amennyit vala senki nem hallott, sem olvasott, mert
 egy régi garasból, négy-öt sok garast, egy magyar pénzből, egy sok garast
 verne vala. A régi jó tallér négy-öt magyar forintot kel vala. A jó
 arany forint nyolc magyar forintot. E pedig mind egynehány lehetet-
 len nemet az társaságból lém; mely dolog miatt felette nagy fogyat-
 kosságok valának az országban, mert mindenféle marhát, annyi öt-
 hat aron agyák vala az emberek. Ehhez is döghalál, halálain
 okozón nagy vala amennyi annak, látta talán sok magyaror-
 szágban nem volt, kit az ő szorongásának mérséklése miatt le-
 sem menek ism." (A Magyar Krónika röviden leírt Sarmája "c. műből.)
 Bátorfi: Adatok Zala m. tört.-hez III. 55 b.

- 1666. A nagy országrész az egész országban nagy drágaságot okozott.
- 1675. Török jövedelmek vala az emberek házaiból.
- 1679. Leopoldus császár az igen meglehetősen döghalál miatt nagyat Párizsba
 konferálta.
- 1680. Igen nagy döghalál csillag egynehány helyig az égen láttatott, mely is nagy felelmet az országban okozott.

Salamon Péter: „Magyarország a török hódoltság korában”
c. művér.

1636-37 ében török rablások útján 13 embert elhajtottak
egyét megölték. 16 db marhát elhajtottak.

Szentgrót környéke, valamint Egervég vidéke a török hódoltságig
terület határain fekvő. A kanizsai világot két országhatárának két
népe, nevezetesen a kemendvári és az egervégi ugyanez magyar népe
volt és a török dúhított átkelőkörének ellenoldali elvonatja volt.

1629-ben Aranyos, Salarszeg, Szentpéter 24 forint (1200 akre) díszje-ado
fizetett. (Díszje-ado fizetésére azoknak kötelezték akiknek 300 akresét és
ingatlannak volt.) Kádoly-Nagy Gyula: horvátországi török adóösszeírások. 93 l. 24 l.
300 akre = 6 magyar forint (Kádoly-Nagy Gyula: ... 24 l.)

1553-ban két nőről árt 300 akre, hat telen 1200 akresébe került.

A for ármérték a pint = 1,69 l, csabér = 42, 42 l. (u. o. 29 l.)

Laridus-ado, a díszje-ado egy másik elnevezése; korabeli magyar
forrássokban országr-adojának is nevezték. A hódolt területeken
1580 körül már minden családfele, illetve önálló keresőnek fizet-
ni kellett.

E vizigált három köteg fizetett 160 magyar forintot (8000
akresét) sőt kimen is.

Egy áruszer 2000 akre értéket adózott valamint egy vég karant
procto, ami ebben az időben felépült sokba került.
Ha meggyőződünk, hogy mindezt a jól ismert Szentgrót tövében hajtották
be, akkor még megdöbbentőbb lehetett a helyzet a teljesen meztelen környéken.

Vízimalom 1640.

1605-ben Hagymány és Nemethy szövetségelt Ibrahim kanissai báival egy Murakörbe tartó rablóportyára. A csapatok át is keltek a Murán, a nemethi felcsúskolt a székelyek a katonák között, hogy ezzel buzdítsák őket a további harcra. Akkorban Frantmannsdorf generális megronta a rablócsapatokat Regede nevű helység közelében. Hagymány az üldöző csapatok elöl csak váltott lovakon tudott megmenekülni.

/ Jutroinffy után Fláry Alajos, HISTORIA DOM. / Szentgróttal kapcsolatos adatok:
IVÁNYI BELA: Zalaszentgrót története, KARDOS SAMUEL: Adatok Zalaszentgrót történetéhez, 1897. /

1630-ban Hagymány Katalin, Csizsáky László felesége, teljes birtoknevelő, Aranyodon egy lakott jobbágyportát és egy szőlőportát, Szentpéterben egy lakott jobbágyportát és a Zala folyón levő háromkereken malmot a hozzá tartozó 16 hold mántófölddel, hegyjoggal 100 arany dukátért és 100 talliért eladta. Ebben az időszakban gyakorlatilag mára Hagymány család birtokolta a környéket, mert a jogos tulajdonosok nem nagyon tartózkodhattak a törökjárta területeken.

1635-ben a Csébi Pogán László viszvaváltja Hagymány Kristóftól a három falut, aki ugyan távol lakott de nem hagyta veszni ősi birtokait.

A Pogány család mint birtokos 1498-ban bukkan fel, amikor Pogány Imre fia László elváltja Bámfy Miklóst, hogy Salomvári Salamon fia, János itteni részét hozzáadja. Ugy. látjuk, hogy ekkor kötelezte magát Bámfy, hogy 1498. novemberig viszvaváltja a részét, de ezt még 1513-ban sem tette meg. Pogány Imre ugyanis csak megvédés és védelem céljából birtokosokat Bámfyra. 1573-ig maradt három falu a Bámfy család birtokában, amikor viszvakerült Pogán László kezére. / HOLUB. Zalamegye tört. II. kézirata /

1635-ben már ismét csökkenni a jobbágyporták száma, a három környék ismét elnéptelenedik, valószínű ismét dúlta a vidéket a

török. A pápai pálos prior. Öhid, Loppán, Szentgrót lakóit átültte Szentpéter falu használatától. Ekkor Csibi Pogán Lszmond visszaváltja e három községet Hagymáry Kristóf-tól.

1636-ban a türjei prepostnak tiltakoznia kell, mert Hagymáry birtokába került falvak használati kezdtek a kolostor földjeit, erdeit. A református Hagymáry mindenképpen lehetőséget megragadott, hogy a türjei premontrei rendnek minél több borsot törjön az orra alá. Szentgrót városban jelentős mértékű jobbágyportái voltak a rendnek, többek között a Lalan egy malom is, amiktől az adót évtizedeken keresztül nem bírták benedni. Ekkor több mint 200 taller kánt okosták a kolostornak évenként.

/ VINONCI SANTICH MÁTYÁS PRÉPOST PANASZLEV. 1638. /

1640-ben Borsányi László saját birtokrészeit e három községben 69 aranyért zálogba adja Pogán Lszmondnak.

1641-ben az elhunyt Rajki Imre fiai és lányai teljes birtokrészeit és a szentpéterei malomban juttó részeit, (amelyben Csirák Lászlónak felérege, Hagymáry Katalin után része van), Hagymáry Lszmondnak 465 Ft-ért elzálogosították.

1642-ben Kókma György birtokrészeit, amelyet felérege után birt és eredetileg Pogán dominium volt 1795 Ft-ért eladja Pogán Gergelynek. Ugyanekkor ebben Pernersz Lszmond teljes birtokrészeit, /Aranyodon, Szentpéterben/ Laskói Jánosnak elzálogosította.

Laskói /vagy Laskay?/ János a szentgróti városrész vajdája. /vajdának nevezték a várkapitány helyettesét./ volt.

1644. március régiu hatalmas, jeges árvíz volt a Zala völgyében, amely még a szentgróti átkelőhelyet, a vámbudát is nagyon megrongálta. A környéken pestis dúlt.

A Pogán családrol maradt egy okmány 1635-ből, amely az agg Pogán Lszmond végrendeletét tartalmazza. Rövid tartalma így szól: Csibi Pogán Lszmond Lalanra, Szentpéterben visszaváltotta bátyja által Hagymáry Gábornak elzálogosított

valadi birtokokat. A három községben Szagymáry Kristóf-
tól is visszaváltotta az esküfogosított javakat, amelyek Pomersey
György, István és Martonfalvai Ferenc esküfogosítottak el.

Vikarj Adámtól zálogba vett e három községben is Enyem-
den birtokrészeket.

Bátyját, Pájin Istvánt - akit emberölésért elfogtak és Sár-
várra vittek - kiszabadította, a váltóigdlját megfizette érte.

Legkisebbik fiát nagy költségen taníttatja Győrött.

Négy gyermeke van, két fiú, két lány.

A törökök változatlanul postyáznak a környéken. Ezt amennyire
megakadályozandó Batthyány Adám főkapitány levelet intéz
Szagymáry János szentgróti kapitányhoz:

"Mi Gróf Batthyány Adám etc... Ezik értesünkere, hogy az
törökök gyakran kijönnek csataképpen az Szalán által az
Farkasendjére, mint hogy pedig rehomrand be nem vixitek se.
hova az hírt, mindenkor bekivel jönnek. Mely esután ne le-
gyen, hagyjuk és parancsoljuk ti Szala mellett lakó falube-
liek, ngymind Aranyod, Szalaszegh, Szentpéteriek, Batthiák,
Böriek, Boroliák, Pakodiák, Tivrandiák, Göpötteiek, tinektele
mindnyáján, hogy minden falubeli az maga határában
az Szalán, ahol lovas avagy gyalog által mehetne, minden
hajnalban megjavítsátok. És ha valahol fél vagy alájáró
nyomot láttatok a törökök, mindjárt Szentgrótra lőhá-
ton sietvén hírt adjatok. Hasonlóképpen ti kik az
Farkas endjében laktok, ngymind Minckentiék, Széplakiék,
Végediek, Peresztegiek, ... stb. fél avagy alámenő törököt, vagy
nyomot láttok, lovas falubeli polgár által hamarsággal
hírt adjatok Szentgrótra, el se meunyetek mulatni, mert
ebben ha igazán is tüven elnem jártok, minden kegye-
lem nélkül baróba vonyátunk benneteket, az ki körtetek
vétkesnek találhatik."

1646. okt. 7-én Laskói János és Barabai Benedek vajták jelentik
Szentgrótról Batthyáynak:

Az elmúlt nyáron tájban hét századdal járt a török
a vár alatt. Elhajtották a környék barmait, elpusztították a
falvakat. Aranyodról nyolc hódolt polgárt elhurcoltak.

Szentmiklós utáni csatától 5-600 lóval a vár alá intén
ismét keserveen sanyargatták a vidéket, Udvarnokról három
jobbágyot elvittek.

1647-ben már csak 3 lakott jobbágyportát jegyeznek. Aranyodon
Szentpéterben pusztá telkek vannak. A 3 család is Lalan-
gen hűsödik meg a berkeken. Ismét a teljes elnéptelenedés
veszélyezteteti a falvakat. Az eddig sok virrontagságok
közepett folytatott művelés is majd hogy megne-
mül. Pedig ez volt a megye nép csaknem egyetlen jövedel-
mi forrása. Tájékoztetik, hogy nagyon jó minőségű bort
termeltek, mert ugyanazon áron vették meg mint a ta-
dacsomját.

1648-ban Grécheszi György veszprémi püspök leperli Pogán
György zalaszei jobbágyait, mert a László nevű begyere-
ntán az egyházi tizedet 1645 óta nem fizetik.

1649-ben Zalaszeg földesurai: Csingi György, Bernerzy Ferenc,
Pogán György, Farkas János, Horvát László, Pulleyai Tamásné.

Szentpéter földesurai: Pogán György, Farkas János, Hagymáry
Miklósné, Horvát László, Csingi György.

Földesurak vannak csak éppen jobbágyok mincselek,
akik vannak a berkeken, erdőkben élnek. Saját keserves
életüket is alig tudják menteni, bajosan lehet el képzel-
ni, hogy adót is tudjanak fizetni uraiknak.

1651-ben Csingi Miklós rövid ideig Batthyány Adámmal
Szentgróton tartózkodik. A törökveszély növekedése arra
kényszeríti várpáncsnokságokat, hogy növeljék a város-
ségeket lakóikat.

A jobbágyok tulajdonosai névbe a szentgróti kerített, védett
városba a hódolatba költözik. Szükségen él, fegyverrel szol-

ga
ha
fok
M
ci
-
los
leve
La
lei
A
or
d
ba
L
my
m
A
to
i
1
h
L
L
i
la
ro
i
"
n
n
gy

gál de legalább némi reménye maradt az életbenmaradásra. Szoldot ugyan éveken keresztül nem kaptak, így, hogy ők is földműveléssel de főleg növénytermeléssel keresték meg kenyerüket.

Megjegyzik az akkori írók, hogy seggyerésen kellett élni a nőkben kapálva.

1644-ben a törökök „megintották a türjei poláinkot, (hi. a kólostor épülettömbjét poláinkerődítéssel körítették), 5 örtalló hajdút levágtak, 19 kányt, 13 gyermeket és 8 aranyot elhurcoltak.

Zalabérben az „erődítményei képzett nemesi kúriába“, nagyon kis létszámi őrség volt, néha csak egy tizedes és kilenc hajdú.

A sematizáltatott ebben a Zalabérben is felvették a harcot az őket ostromló törökökkel, az őrség fele több mint 20 ember esett át-dorattul, akik körött bizonyára a dűlők elöl semmiesült job-bagyok is voltak. A falut kirabolták és felégették.

A XVII. század második fele sokkal jobban tele van halottus remény-mel, mint az előtte lévő évtizedek. Az eddig úgy ahogy létező kis falvak majdnem teljesen elnéptelenedtek.

1656. márc. 15-én adat szerint csak 3 helyen jobbagy van Zalabérben. A falu jogilag Pögné Ligonond fiaé Adamé, de inkább elképzelhe-tő, hogy a nentgróti várnak adóztak.*

A vár birtokába került Szentpéter és Aranyod is. Az előbbiben ugyan csak egy lakott jobbagypostát találunk és két elhagyott mocsári házhegyet, Aranyodon öt postát és egy lakatlan ház-hegyet találunk össze. A várhoz tartozott még Batyk 5 postája és 2 elhagyott házhegye. Ebből az évtizedből több adat nincs is a falukat illetően.

Erről a korszakról írja Páris László Zala virággyűjtőjének régi váz-számban: „Az ártéren, bokorban hiába keressük emberi települést, legfeljebb egy-két nádból épült halászkunyhó, a mocsártól védett szigetek váromjai, vagy a kotyogó malmok és az örlőmester háza hirdeti, hogy az ember kihalással a táj adottságait.“
„Kisbér-Baltavár táján a posványos, forrásos réteket nem is ré-t-nek, hanem bereknek mondják, a malomtavakban nádat vágnak. Zalavég, Batyk, Zalabér rétjei mind posványosak, ren-gesek mocsár, berekfás bokorok, gátas malmok halastavakkal.

* (HOLUBI.)

A HAGYMÁGI CSALÁD 1655 JAN.-BAN KIHAL. 1656.-BAN A SZENTGRÓTI VÁR ÉS VÁROS ÖSSZES TARTOZÉKANAL EGYÜTT A BATHYÁNYCSALÁD KEZÉBE KERÜLT. 1668.-BAN I. LIPÓT KIRÁLYI BELEGYZÉSEST ADTA, MIDŐN AZ UTOLSÓ ÖRÖKÖS HAGYMÁGI MIKLÓSÉ SZ. MARÓTHY ZSUZSANNA MEGHALT. A VÁR TARTOZÉKAI: ARANYOD, BATYK, BAGOTA, DABRONÓ, INFÁ, SZENTPÉTER, SZÉPLAK, UDVARNOK, VÁGÁRNÉLY, VESED, ZALABÉZS. / BATHYÁNY KRISTÓFOT ÉS PÁLT A VASVÁRI KAPT. BEKÍRTATJA.

A patakmenti rétekbe csak a bekászó csók (Golyók) nem süppednek be; a joshadt vizek bűzös mészai a víziállatok megközelíthetetlen rejtéke. Zalabérnél a "Zalán", még az elmúlt háborúságos, törökös időkben is mindenkoron várat rejték az ollyatinoktól, az kik az hidon által jártak."

A 81 éves Rácz György, (1726-ban valja est) aki már 60 extendótól fogva itt lakik és mindenkor tudja és még az előtte lévő ősöektől is mindenkor úgy hallotta, hogy hid nélkül az nagy vizek miatt nem lehetett, s most sem lehet által menni Bérnél az Zalán, midőn kicsin is az Szala, annyival inkább nem lehet midőn nagyobb, ha ártan van."

"Katyk - Zalavég, ill. Pakod felé együttesen 356 öl hosszú tölést és összesen 80 öl hosszúágban hidakat építettek. Nagy részein a zalabéri Horváth család veszi a várat."

Ezen átkelőhely vámtarifáját is ismerjük. / HOLUB: ZALA MEGYE ÁRKÖZHELYEI VÁM-
ÉS ÜTM. SZÁZADOK, 1977/

Az átkelésért a gyalogos egy bécsi dénárt, (3,83 fill.)
a lovas egy magyar dénárt (11,5 fill.)
üres neker két magyar dénárt (23 fill.)
megrakott neker négy magyar dénárt (46 fill.)
fizetett.

A filléres átkelés az 1917-es pénzügyekhez van oxamitva, vagy viszonyítva.

A föld és vízrajzi viszonyok annit Pais leír jellemzők köz-
ségünk környékére is, hiszen a Zala vízterületén kívül a mai
Szendrő községén felül, tehát északra, még exelött ötven év-
vel is ingoványos, ninte járhatatlan, terméketlen ingovány,
bereke terült el. Zala vízterületén a réteken még az 1920-as évek-
ben is volt olyan terület ahova lábasjószág nem tudott bemen-
ni, mert hasig süppedt az ingoványban. Pedig akkor már
rég szabályozták a folyót.

Galahentgróton, (Kinnentgróton) a XIII. sz. elején a
Nádor portától délre felépítette kolostorát, a phumantrei
rend, egyidőben a túrjaiak. Szent Gellért tiszteletére.
1333-ban két papja volt: Péter és András atyák,
40-40 dévart fizettek papjai tized fejében.

Est a monostort adták át a XV. sz. végén az itt
bírók és családok közreműködésével a salvatorianus
ferenceseknek. E rend főnöksége a Pilisszentléleken
volt.

1492-ben Soproni János volt a szentgróti ko-
lostor főnöke, de egykorú mint a salvatorianus
ferencesek magyarszági helytartója.

A kolostor körül volt Szentgrót és a Polgárváros
temetője egészen 1793-ig

A Polgárváros nagyon gazdag falu volt. A ko-
lostorban kívül még két templommal rendelkezett.
1540-körül Szentgrót vára, városa is a határ nagy-
révse a hírhedt Hagymási Kristóf birtoka volt.

Hagymási protestáns hitre térve alattvalóit is az új
hitre kötelezte. Polgárváros ennek ellenállt s így
rosszinte ellenséges viszony alakult ki a két helység
között. Pl. török veszedelem idején bezárták a vár
kapuját a menekülő polgárvárosiak előtt.

A vár katonái kirabolták a kolostort a papokat
elűldözték, sőt gyilkolás is történt. A polgárváro-
siak a várföldi erdőkbe menekültek.

1605-ben a Bocskay-mozgalom idején Hagymási,
aki közeli rokonságban volt Bocskay-val kinkirály-
ként viselkedett. A ferences kolostorban török csal-
dosok garázdálkodtak. A lakosság meglehetősen
a sok gátságot, megrohanta a törököket és va-
lamennyit felkoncolta. (Töröktemető)

1684. A török háborúk miatt a környék nagyon
lepusztult, nincs jövedelem.

1654-ben a szentgróti iskola rektora Cseh Pál,
az aranyodi, zalaszei és szentpéteri helységek
hegymestere, esküdtársai az utak gondviselői:
Göb Benedek, Hagymási várbeli porkolábjai.

Urbanium. Szentgrót
1681. június 18.

Az aranyodi szőlőhegy igazsága.

Minden legyen legyen más-más hites ember,
Hegymester, tízenket esküvel együtt.

Minden esztendőben Szent Mátyas napján a
helységbeli törvények szolgáttatva, itt szőlővel
rendelkező embernek be kell számolni, ott akinek
panaszra vagy más ügye van, próbátörővel erősít-
se igazságát.

Ha szőlő miatt perőlnék akár más vőteken, akár
a vőteket szőlője elvesztésével is megbüntethetnek.

Aki szőlőjét elveszti, vagy büne miatt új ember ke-
zébe kerül itt törvényesen megerősítették.

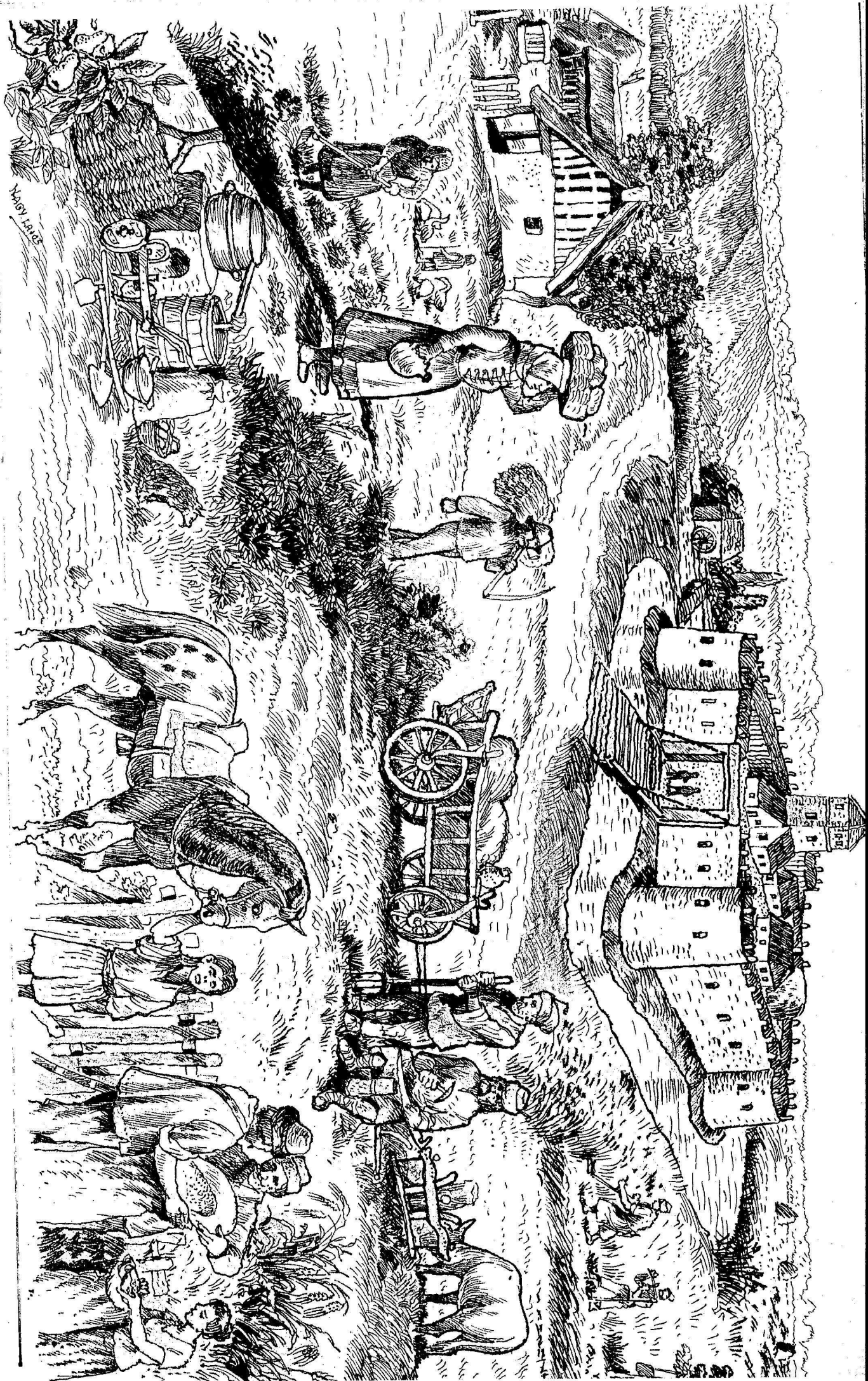
Akit kisebb vőtek miatt rónak meg, 24 forint ellenében
szőlőjében marad. Ennek 4 forintja a helységre,
20 forint Batthyány maraga.

Akinak ennél kisebb vőteke van, 133 dénár a helységre,
a többi a várbeli porkolábjai. Akinak legkisebb hi-
fás dolga van 133 dénárt fizet, az a helységre marad.

Az a helységbeli szőlős ember, aki nem conferál,
ahánymanot ezt teszi 14 dénárja bünye, ha
eskütt ember 24 dénárt tartozik fizetni.

Hormendy György
notarius.

U. i. Összes hegyvám: 159 akó 2 icce akax
494 hidria 2 icce

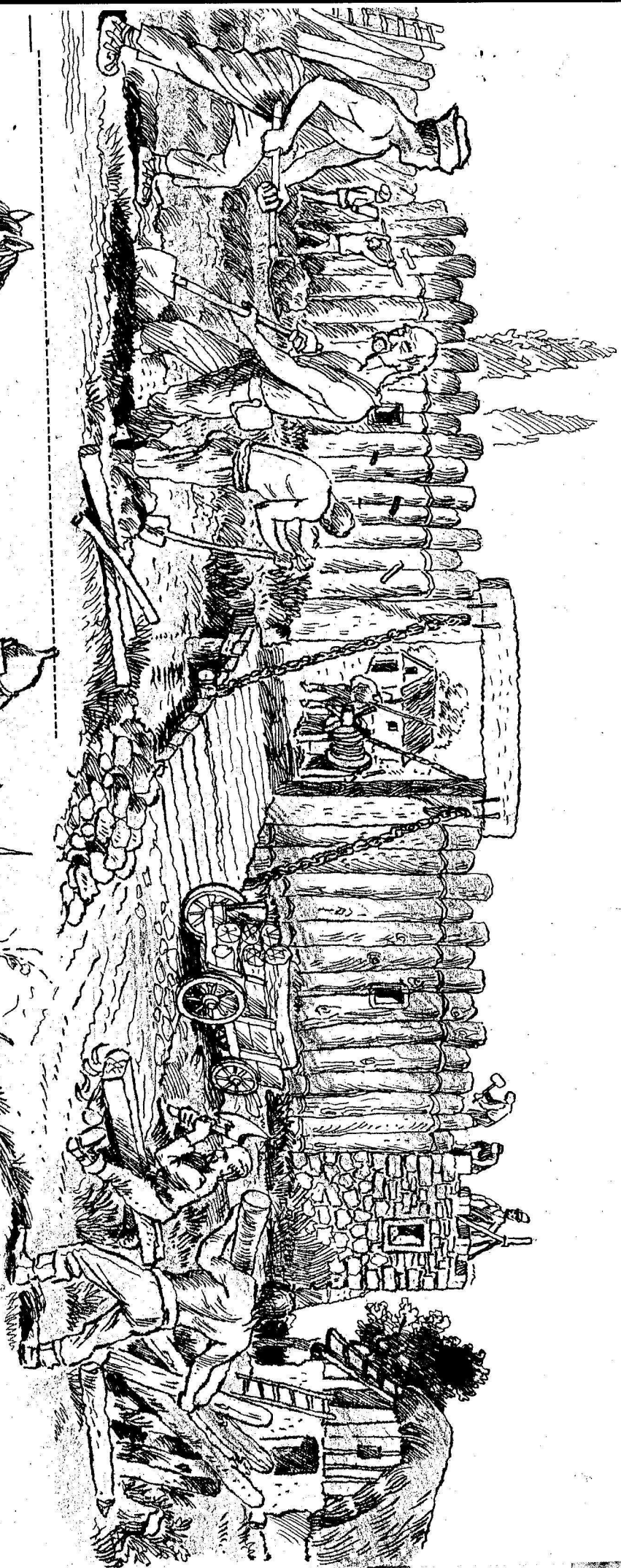
„A mőőhegynek négetlen egész külön világa volt.
A községektől elválasztott külön hatóság igazgatta
ügyeit az arra kiskitett szabályzat szerint.
A fő a hegymeister volt, (hegybíró) azután 6-12
esküdt. Ha több községnek volt egy hegykerülete,
minden egyik községből legalább egy-egy esküdt.
6 évre választották őket. Szőlőparaszt 3 évre
alkalmazták.

A hegyiség előjáróitól föltétlen kövületessé-
get követelték. Ha közülük némelyik kövületessé-
get pontosan nem teljesítette, megbüntették, ha
nem volt eléggé megbírható, többé nem voi-
lasztották meg. A hegyi előjárók az u. n.
„hegytermínusokkor” összejöttek gyűlésre.

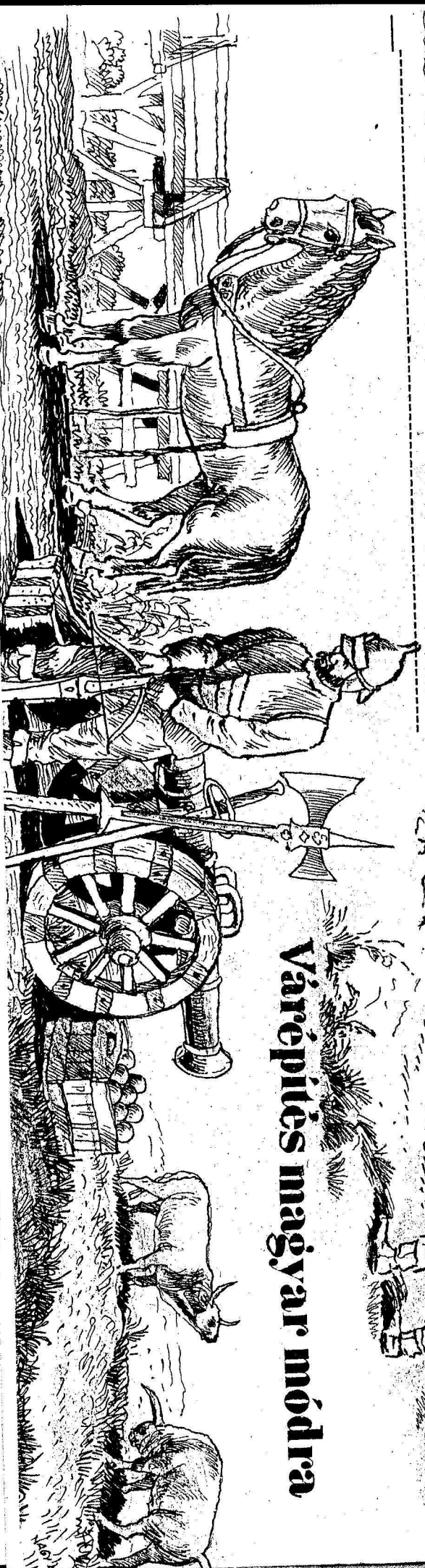
Ezen évente háromszor volt és gyereint jár-
tak. Összel nyugat után mikor a „bemon-
dás volt”, melyen a följelentéseket, (lapátot stb.)
tárgyalták.

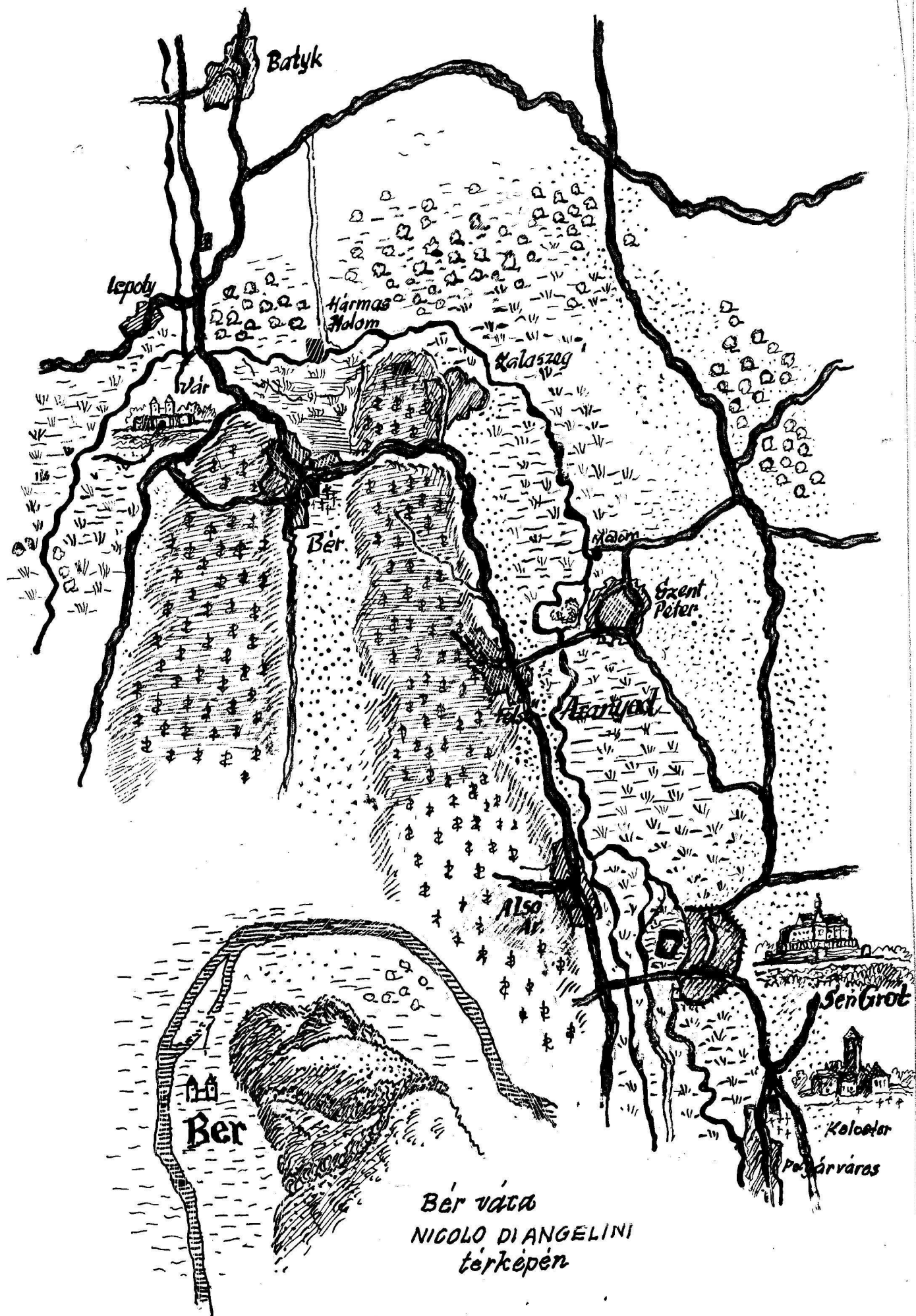
A gyűléseket a hegyiséghez közel tartották.
É ha a mőőhegy körében volt, a hegybírók
szígy tulajdonában volt.

Minden új mőőbirtokosnak meg kellett esküd-
nie, hogy a hegyi. artikulumot megtartja és a ki-
hagyásokat följelenti.

Várepítés magyar módra

Csakai György szentgróti vajda (várszékvezető) levele Szentgrótról Batthyány Boldomnak:

1656. VIII. 16.

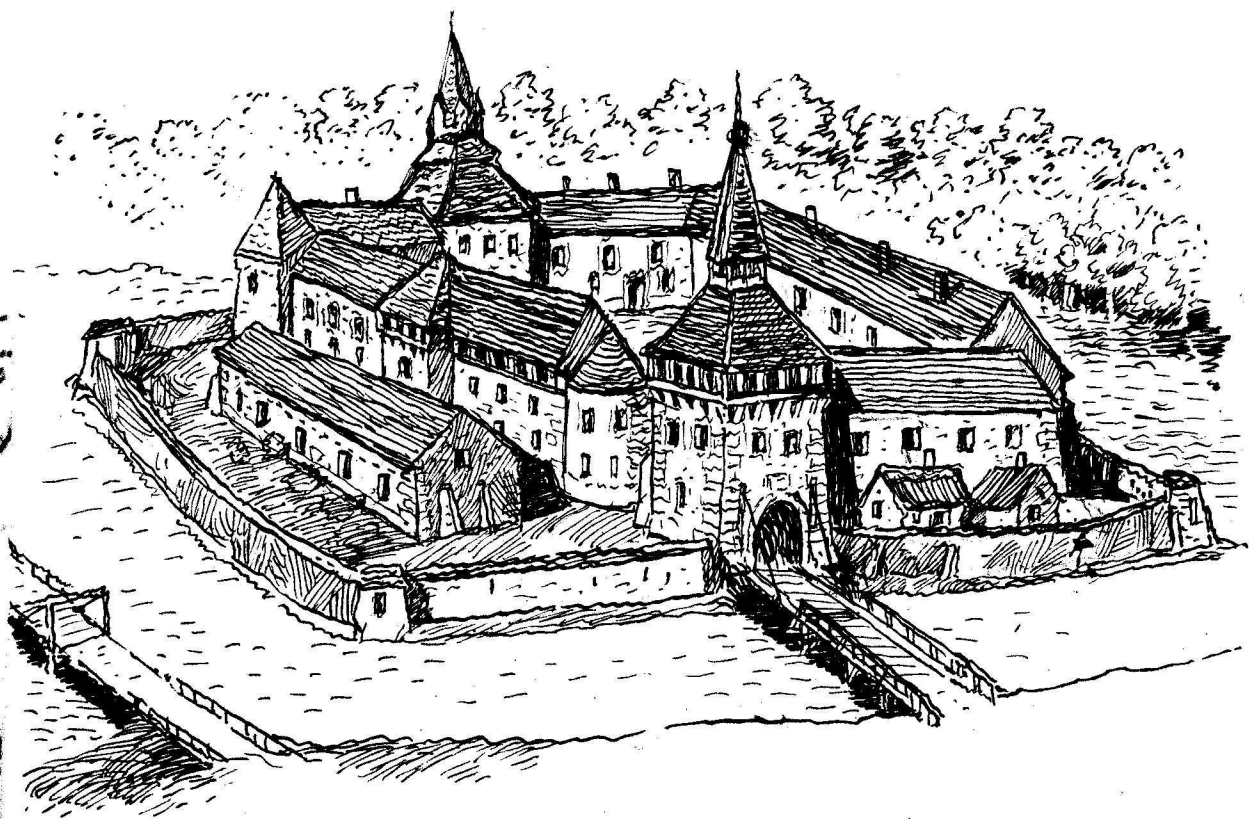
A török a vár alatt járt. Előbb a Zalaán túl a hidnál, a későbbi Grinyi major helyén, egy száz-
lóval 50-60 török lovas jelent meg. Majd hamarosan a Zalatól keletre 200-300 lovas török 3 száz-
lóval egészen a Hofstat kerítéséig lovagoltak. Közülük néhány lovas a Polgárvárosban (Kis-szentgróton) át a vár sádjának külső gyepűjéig, a nádason keresztül egészen a külsővár árkáig nyargalt. Hírt nem tettek, mert az alsócsáfordi hegyen őrködő őrszemek szakállas puskákkal löttek, riasztottak, mindenki a várba igyekezett. A hegyen a mexón lévőek pedig elbújtak. A Hofstot és a várba olyan sokan voltak, hogy támadni nem mertek. A török a mexót és a Barlai hegyet beryargalta. A Polgárvárosban tartózkodó városbíró és két polgárt elfogták és elhurcolták. Az udvari noki bíró két fiával elvitték. Hoppinál jöttek át a Zalaán. Egy követküti prímék volt a kalamusk. Fűszer nincs a városban, a hajdúk löttek a törökökre „imigy-aminny”)

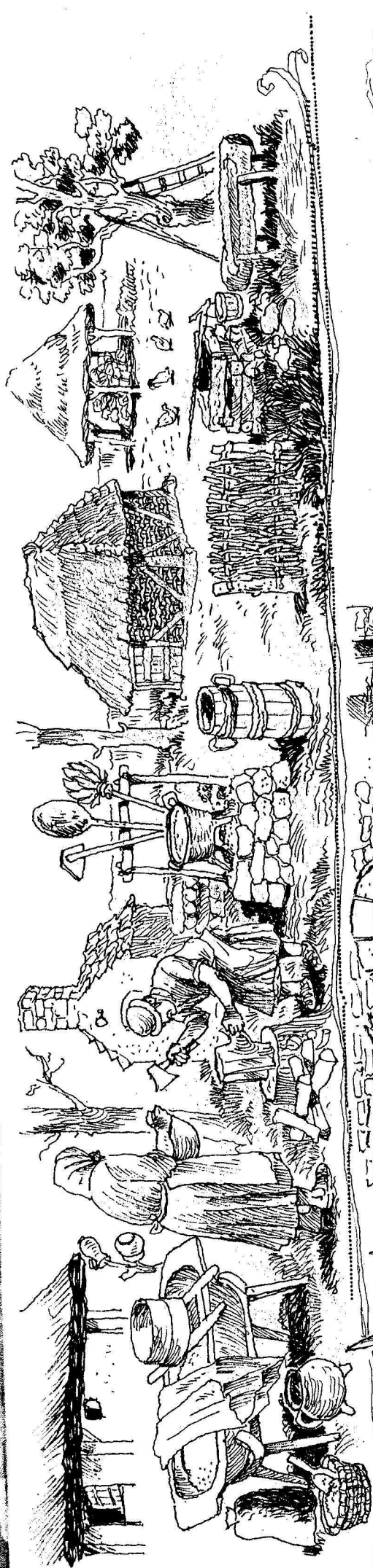

de Szentgyörgy-

1. 16.

ezt a
egy kősz.
jól hama-
török 3 kősz.
zoltak. Kősz.
Szentgyörgyön,
máskor
nyargalt.
hegyen
lőttek, ri-
tt. A hegyen
ta és a vár.
nem mer-
től kősz.
kősz.
de máskor.
nál jöttek
kősz.
a török.

Szentpéter egyházi tekintetben a zalaszegei plébániához tartozott. Templom, amelyet Szent Péter apostol tiszteletére neveltek, a hegy tetején állott. Előülte volt a temető ahova a két falu holtjait temette. De odatemetkezett még Aranyod is. Zalaszeg régi plébánia volt mint papját, Pétert már 1334-ben és 35-ben említik, amikor is 20 denárt fixetett pápai tized fejében. Plébánosát 1524-ben is feljegyezték.* / MON. VESZPRÉM. II. 75, 80 /

/ ADATOK HOLUB: Középkori Köz. / Nevét sajnos nem tudom ment itt kutatni nem állt módomban. A Canonica visitációk bizonyára még igen sok értékes adattal szolgálhatnak.

Az 1650-es években már nagyon elhanyagolt lehetett a kis templom, amely ugyan téglából és kőből épült, de amiint tudjuk a mohamedán törökök izzékesíték a keresztény templomokat elpusztítani. nem valószínű, hogy az utolsó Zalaszegeen a dúlásokat átélte volna. Valószínű, hogy exekben az években kezdett elpusztulni mint a szajhagyomány amit Lászy Alajos a Historia Domusban így jegyex „Templom a zalaszegei hegy tetején állott, de a török hadjárata alatt elpusztulván csak romjai maradtak,“ (1857) erre az időre teszi.

Ebben az időszakban már régervényesen megünn, legalábbis semmi irasos anyag nincs arról, hogy Szentpéterben földművelés folyt volna. A művelt terület viszonylagosított a csalt, gaz és a borot. Amig korábban még a városban kívül is megtámadták a portyázó törököket, mint pl. 1635-ben a három Hagymásy testvér István, Lajos és Péter Kapornak alatt let hánst a rablóknak, azok aronban időben megsemmisíték a dolgot, mivel tielőben voltak ki vágta magukat; Péter életét vesztette a vállalkozásban, testvérei is súlyos sebekből véreves vonultak vissza Szent- György, - / ADAT: SZENTORÓT SZÉKELYHIDI TULAJDONÁBAN LÉVŐ HAGYMÁSY ISTVÁN LEVELEIBŐL / a század második felében már csak az exödlített régvárakban tudták amennyire biztonságban magukat.

A plébániák elpusztultak, az életben maradt papok pedig elmenekültek a földoltvági területről.

Ezről az időszakról körül Lászy (1857-ben) egy történetet:

„A török pusztítás alkalmával Aranyod mint utolsó helység nem maradt érintetlenül. A Somogyi családban hagyományképpen él, hogy egyik ősiüknek Somogyi Balásznak a két fiát a török katonák elfogták, a kanizsai bázisnak

* 1530-BEN GYÖRGY NEVŰ PLÉBANOS VOLT ZALASZEGEN.

elvittek. Az atya kétkez elment a barátság környékére gyermekeiért de sikert nélkül, utoljára aranyal barátságát el: ha még egyszer eljön a gyermekek esset vesztési, fejével lakol. Egy reményét vesztve keseregre tért vissza a 8-10 éves gyermekei sorsán kesergő atya."

1666-ban Zalaszeged, Gyentpéter, Aranyodot pusztának, azak lakatlannak mondják.

1670. Csány Borbála, Gallay István özvegye Darabos Ferenc Zalaszegi jobbágynak hűségét értékelve és ment tőle 125 tallert nett fel, őt, testvérét és gyermekét, az ő örököseit a jobbágyi iga alól fölmentti és szabadon teszi. Megengedi nekik, hogy amalis levelet keressenek. A jobbágyportát Zalaszeg prediumban, amit eddig mint jobbágy lakott, minden hoxkítástóló jóvalkal, iláskás nevű nölölvel és azokkal a résekkel amelyek Szala Gyent Péter prediumban vannak, továbbá 4 nölöt amelyek Aranyod predium promontoriumán (Aranyod birtokának nölökgyén), vannak mintén liberálja, a hegyjogtól és más nölgyáztatásoktól mentesíti."

(ALL. LEVÉLTÁR. SZHELY. KÁPT. JEGYZŐK. XL. KÖT. 333 I. 5062.)

Az eddig ismert elő" jobbágyokkal akit névszerint említene. * Ez a család ugyláttnik a sok dula's ellenére is helyen maradt. Csány Borbála atya, Csány György után birta a fölborolt jóvalkat e falvakban. Valószínű, hogy a háborus idők miatt nem sok hársna életelt e távoli birtokaiból s így talán jobbnak látha, hogy eladja e réseket. Hogy egy jobbágy hogy telutelt mert ilyen hatalmas pénzösszege, meg találgatni is lehet. len! Mindenesetre ha Darabos Ferenc is testvére Benedek, akkor még nem is nagyon jelentős felemelkedést nyert e vagyon megnexével, hiszen feltételez, hogy mintofölddek is a nölök az al lando' török portyáktól keveret termettek, mert aki kiment a határba nántani, utni, nagy kellett elbucsiwnia a hoxkítást. tozóitól mintha háborúban lenne. Az sem volt birtos, hogy este visszonláják.

Alatamarsztani látnik ezt a temst. az az remény ami-
ket 1678-ban a gyentpéteri malomból, az ott éppen örleto
jobbágyok közül hársnat magukkal vittek. Azak azért nem

* 1596. Aranyodon: Fősz György, Gerencsér János, Agoston Mihály, Horvács Mihály
Gyentpéter: Kiss Miklós, Darabos András, Kiss András és Péter
Zalaszeg: Darabos Benedek, Futo János.

többet, mert a többiek a malom melletti mocsárba menekültek. A malom ugylátszik azért dolgozott, mert eneket a török nem pusztította el, nyilván abból a célból, hogy biztos szék-mányrészre hely legyen nekik.

Közbiztonságról persze nem is kell külön monni. Ebben az időben minden épkeszű ember segyvert viselt. Úr vagy paraszt, nem tiltotta senki. Mondanunk sem kell éltek is ex-kel. A vitélő rend évekig nem kapott szoldot és az állandó életviselet gatládalanná tette a magyart is egymás közt. Rabolta a végvári nép a harácsolásból harkafeli tartó törököt, a malmokból harkafeli ballagó jobbágyrészeket. Utónálló, csavargók mérhetetlenül elszaporodtak. A vadállatok, főleg a moidi farkasok még falukba az akkor még nagyon is őrszetékelt ólakba, istállóba is bemerészkedtek. 1674-től maradt semm egy levél amelyik így panaszkodik:

„Literati Gáspár, akei Déthő Lővelő mentgróti kapitány javainak provisorja volt és Ajlaky Ámos ottani ispán katonáikkal megtámadták az aranyodi hegyről bort szállító, és a mentpéterei kellőnél (gatlónál) átkelni akartó, Sopron megyei Kistatár lakó Kiskomáromy Istvánfőkirabolták.”

/ZEG. ALL. LT. PROCESSUS CIVILES. FASC. XIV. /10/

A Turje városbeli Pogán főnek türjei hajduikkal, 1696-ban Káldy Péter szentgróti kapitány egy katonájának aranyodi szőlőjéből, (akinek ugylátszik ott pincéje lehetett), 7 akó bort elvitték.

1690 után, amikor Szászok visszafoglalásaival ellakodott a török a megyéből jöttek az egykori birtokosok. Elkeresdötték a jogos vagy jogtalan birtokfoglalásokat.

Már 1696-ban jelentkeznek is az eddig Lisszigeten és más távoli birtokokon élő Pogánok is. Pogán Ádám panaszt emel, mert a szemfűkebb Pogán III. Lászlóval több jószágát Lászlóval, Aranyodon, Szentpéterben az őt illető malomséért önkényesen elfoglalta. A Kala megyei főispán intézkedik is, hogy Lászlóval a jogtalanul elfoglalt ingatlanokat adja vissza.

Az eddigi legújabb kutatások alapján a legnagyobb dúlást a mentgróti vár előtt és után szenvedte el környékünk. 1670-re felgyűlt, teljesen elpusztították a környező falvakat Szalony, Batyk, Várad, Bókol, Martonfa és a béri vár a faluval együtt pusztává változott. Giraj tatár kán csapatai végzetek alapos munkát. A nép a menekülés helyére a hegyek feléje és az erdőbe, barokba menekült. A nagy pusztítás miatt rendelkezett Császár Borkala hogy a birtokairól tudnillik, hogy Jászok jobbágy részre jussanak.

1697. május 4-én Aranyodon is történte egy libertálás:

„Romany Judit, Dolocnky István özvegye 170 Ft-ot vett fel Játli János és Péter jobbágyaitól - ezért őket és örököseiket a jobbágyterhektől libertálja és megengedi nekik, hogy annalis levelet nyavasszenek. Azokat a jóvait, amelyek málosgban voltak Cséb, Salomvár birtokokban és Aranyad medium promontoriumán, Horvátik Mátyás és a nevezett, (Játli János és Péter) jobbágyainál 150 Ft-ért, most Játli János és Péter jobbágyainak, akik testvérek 170 Ft-ért örök jogon átadja.

A háborús idők emyhülése után a szentgróti községbe menekülő falvak lakói kezdének áramszállingózni elhagyott hárshegyeikre. Persze ezt meggyorsította a nagy 1688-89-es pestisjárvány amikor a szentgróti palánk mögé buxkodott lakosság körül szűrtlen gárdát ragadt el.

Nagy természeti csapásként jegyezték fel még az 1689-i tavaszi árvívet ami elárasztotta az egész Zala völgyét.

Ekkor az években egy újabb probléma vetődött föl, a községi polgárok fejevessen tartoztak szolgálni nemcsak ezért szoldot nem kaptak, viszont kedvencüként nem adóztak, mindegyikük háborús telur alól (kilenced, robot, füstpénz, „ajándék”) mentesítették őket. A községnek külön önkormányzata és választási joga, sőt saját bírósági joga is volt.

1696-ban a községi polgárok kezén 64 hold szőlő volt. A természet és menziségre jellemző, hogy 1681-ben 159 akó bor volt a földesúr hegyváránjövadalmá. Játli János Béla feltételezése szerint az egész természetnek több mint 1500 akónak kellett lenni.

Szentgróton a lakosság száma nagyon magas volt, így kerestek a kedvező körülményeket kihasználva. Ezen lakosság a „világló” rendszert tartozónak tartotta magát, tehát szabad legegység volt. Amikor visszaköltözött és portájára szabad embernek mondotta magát, akiket nem lehet jobbágyként kezelni.

A későbbi szentpéteri és zalakarégyi lakók közül 1693-ban Szentgróton lakott Eshart György, akitől ex. v. apr. 14-én 8 hold (63,5) akó bor vásárolt gt. Drachovics Miklós ráruári földesúr. Horvátik

György későbbi zalamegyi lakos szintén itte menekült. Erősen György eredetileg is valószínű ^{Zalamegyi} ~~Szentgyörgyi~~ lakos lehetett, mert 1725-ben 60 évesnek mondja egy perirat, ahol mint tanút hallgatják ki, azt vallja, hogy 1690-től 12 évig Szentgyörgyön lakott. Horvát György 1721-ben 65 éves és a tartózkodásával kapcsolatos kérdésre azt vallja, hogy 1690 körül 4 évig a kastélyban lakott. Feltételezhető, hogy előtte zalamegyi jobbágy volt.

1698 körül már megkezdődött, ha lassan is az elhagyott jobbágytelkek megműllése. Föld volt bőven, egyelőre mindenki annyi fogott művelés alá amennyit bírt. A földesurak egymást túllécélva igérgettek kedármunkákat a birtokaikon megtelepedni kívánó jobbágyoknak.

E három falu (Annyod, Szentgyörgy, Zalamegy) határában egy új földesur tűnik fel aki később alig 25 év múlva az egész vidék 70%-át magának mondhatja. Az új uraságot Mexóvágyi Szegedy Ferencnek hívják. A Szegedy család a magyar nemesi családok 1365. c. mű a következőket írja:

„Munkó-Szegedi Szegedy Ferenc László hadbíró 1640-ban. I. Rákóczy György fogadta éji Szabadulása után a császárt a Habsburgokhoz való hűségéért, 8000 Ft értékű birtokokkal jutalmazta meg. Később gr. Nádasdy Ferencnél uradalmi intéző.”

Mint intéző kerül Nádasdy ötvösi birtokára, aminek e három község egy kis része is tartozott. Mint ismeretes Nádasdy Ferenc részt vett a Weselényi-féle összeesküvésben, amiért 1671-ben Bécsben kényszerűen. Birtokait, jószágait elkobozta a fischus, így Nádasdy ötvösi birtokainak egy részét is. Ugyanis a másik rész Nádasdy Imréé, volt, így az továbbra is a család e felelőseinek kezén maradt. Azt már csak feltételezni tudom az ismert tényekből, hogy Szegedy Ferenc kapta meg az elkobzott birtokokat! Ugyanis a következő évtizedekben e három község birtokosaiként mindig együtt említik Szegedy Ferencet és Nádasdy Imrét.

Szegedy Ferenc neje: Angyal Judit, gyermekei István, Mária, Pál. Szegedy Pál 1698-ban Vas, Zala és Somogy megye alispánja 20 évig. Országgyűlési követ. 1683-ban gr. Draskovits Miklós országfőnök követiségben jár Lipót császárnál. A császár hűségéért személyesen drága aranyplántát akaszt Szegedy Pál nyakába. A Rákóczi-szabadságharc alatt a labancok oldalán tevékenykedett, Szabolcskon, Sopronban, Lékán és Lénsszeren. Festéssel, Jancsot Hajmáskón Bersegyi elfogatja és 1709-ben hazaárulásiért kivégezteti. Szegedy Pál fia Antal als. lett megleh. 1773-ban, János szül.: 1699-ben járnika tanár, Szegedy II. Ferenc 1733-ban élt, fiai: II. Ignác I. Miklós

A házhagyomány azt állítja, hogy a Szentpéter községbeliek Zalakarzról költöztek a mostani község helyére, ez az állítás egyáltalán nem fedti a valóságot, mert amint láttuk 1720-ig a korabeli oklevelek mindig együtt említik a három községet, (Szentpétert, Aranyodot, Zalakarzot.)

A Bámflyak listakéltára idején a három községet egy birtokosnak mondják, amelynek vilicatusa, központja Zalakarz volt. Az biztos, hogy a helység mindig nagyobb lélekszámmal volt a másik kéténél. Itt épült a templom még az árpádházi királyok alatt, plébániát is itt alapítottak. A három község nagyon közel alig fél órány egy kilométerre terült el egymástól ezért határak sem volt elválasztva egészen 1853-ig.

A sokszor idézett Házy Historia Domus 1857-ben íródott, amikor még éltünk az a házhagyomány, hogy tulajdonképpen Zalakarz Szentpéter volt. A Zalakarzi régi faluhelyet még ekkor, és jóval később is Házhelynek nevezték. A körmendiek itt megelégelték bizonyára egy-két idős ember elbeszélésével. Elvárható a megyei schematismusra is amely ugyanakkor azt a házhagyományt jegyezte be a falu keletkezésével kapcsolatban. A tény az, hogy 1721-ben Zalakarzot lakatlannak mondják, viszont Szentpéterben találunk négy szellemházasokat s így elképzelhető, hogy az esetlegesen oda visszaköltöző jobbágyokat is szellemek Szentpéterbe engedték csak telepedni.

Galádnevek a körmendiekénél csak a XVIII. sz. közepe felé alakulnak ki. Pálffyire foglalkozásukat után nevezték meg őket. Pl.: Takács János, ennek több mint valószínű takács foglalkozásának kellett lenni. Az olyan neveknél mint Agoston János, az illető elődje alkalmarint Agoston volt s így apja után nevezték így. A Kis, Nagy az illető törtéte után kaphatta családnevet. Ebben az időben már népszerűsége vált, hogy a jobbágyokat, hajdúkat saját névvel nevezték, mert már rendkívül sok volt az anonos nevű ember. Nevezték a községbeliket elég sűrűen néző falujuk után is pl. Udvarnaki József stb.

1721. Horváth György Zalakarzi lakos k. b. 65 éves, elvált 30 évvel négy évig Szentpéterben lakott s emlékezik, hogy a gyaloghajdúk csak évi négy nap gyalogrobotot mőgáltak, a lovasok pedig ezt sem. Az uraságot leggyorsan kisérték Baltavárig, Körmenedig. Levelket is lovasok vittek.

Ugyanakkor Horváth vallja, hogy a Szentpéteriek az erdőkből mintát, földet és réteket szabadon vethettek, és jól emlékezik a tanyá, hogy azon istásokat a török legyver miatt nagy féltékenységgel és legyveres kézzel munkáltak, némely istásnak két-három gaxdáját is levágta a török.

Horváth György, Gecsed Pál gaxdái* volt Zalakarzen.

(IVÁNYI B. ZALASZENTPÉTER TÖRT. KÖZIRAT)

* gaxdatisztje, isparija

1700-tól 1900-ig

Szentpéter község betelepülése

A török kitérőjárása után környékén helyreállt volna a törvényes rend és a nyugalom, ha az országot megszállva tartó osztrák seldoskatonák nem háborgatták volna. Szentgrót is kapott a város ilyen német örvéget ami elég sok gondot okozott a városnak.

A Rákóczi-mobadságharc alatt megerősített német egységeket helyeztek el, de aronkiutál állandóan romultak át különböző labanc ármádiák megyékben. Az alig helyreállt falvakban nagy pusztítást okoznak. 1704. októberében csak Udvarnake községben 28 jobbágyot találtak, (ex ekkor már nagy falu) 1875-ig értékű kánt innas ísmé. / IVÁNYI: SZENTGRÓT TÖRTÉNETE/ Ilyen kis falu mint Szentpéter még ekkor is majdnem lakatlan. A malom dolgozik, de a romos elhagyott jobbágyportákba csak ideiglenesen költözik egy-két átvándorló család. Az eredeti lakók hol Zalaszéken, hol az aranyosdi hegyekben élnek az utaktól nagy távolságra.

1705. áprilisában Fairtagh János Batthyány szentgróti városból ezt írja a bormendi tártartónak:

„Csery Mihály, Károlyi Sándor kunc katonáival confiscáltak a szentgróti jószágot. Elvittek 19 köböl búzát, 60 köböl rozsot, az uradalmi kocsmában 6 akó bort ittak meg, egy asztalban lévő rozsot elprédáltak. A városból kizem mernék menni. Nem tudják mit csináljanak, kuncoktól, ráctól (labancoktól) egyaránt félnek, hogy a városba jönnek és megmaradt javukat elprédálják. / IVÁNYI/

1707. márc. 2-án Rabutin labanc generális megszállja a börtönt és a várat. Viszavonulása közben főleg, elpusztít mindent nemcsak Szentgróton hanem a környéken is. Ilyen előzmények után is 1711-ben már 43 jobbágycsaládot találunk itt akiknek 118 igazollata, 52 fejeztelene és 554 köböl gabonatermése volt. Ezenkívül élt még itt 22 iparos és egy kereskedő is.

Szentpéterben 1714-ben írják ismét az első lakót. Horvát Mihálynak hívják, szellemként szerepel, saját házzal, 2 igazjósággal és 2 tehénnel.

1721. Galántai Esterházy Péter birtokában. 4 szellem lakik van. 4 napi rotót dolgoznak. Borsos Erdeje mákot is terem. Nagyon sok nő elhagyott, pusztán. (Helytört. Lexikon)

Zalaszegeen él ekkor még a Darabos nemesi család. Ennek is
Ferenc leányánakottai, Darabos József és László valamint Erzsébet
és Katalin.

1715-ben az adóösszeírásnak Szegedy Pál tulajdonának mondják
Szendrőter községet. Még mindig csak 3 lakó van akik szabadon
költözö jobbágyokként irattak össze: Horváth György, Erhart
György és Kincses János. Mindhárom jobbágyának 6 hold
szántója és 4 kassás rétje van, ami összesen 18 hold szántó-
földet és 12 kassás rétet tesz ki.

Horváth Mihályt ebben az évben már ötvösön írják össze,
ahol a Szegedy uradalom központja volt.

1720-ban az adóírók összeírásában az alábbi nevek szerepelnek:

Erhart Pál bíró 6 hold szántó és 3 kassás rét, nat. költözö
Fóhár György 3 kassás rét.
Kálmán Márton 2 hold szántó és 3 kassás rét,
Kulcsár István 3 kassás rét,
Griemadria István 2 kassás rét.

Horváth György ekkor már Zalaszegeen lakik, ahol a nemesi
portán kívül nem írják össze, adóíróit, helyesebben lakót, hiszen
a nemesi földes tőljeen adómentes volt.

1721-ben Zalaszeget lakatlannak, pusztának jegyzik fel, hol-
ott egy kisebb oklevél amire még részletesebben kitérnek, de már háza-
ról és gazdasági épületeiről még a későbbi időben is.

Az állandó jobbágyrendelést már 1710-ben próbálják megállítani.
Ebből az időből való éva szigorú utasítás:

Rekvizitáció Nemes Vármegye!

Ezért értelemre, hogy a nemes vármegyében, így Somogyvágyban is,
nemely falusi lakosok házaikat pusztán hagyván, az erdőre
vették lakásukat, s minthogy Egerhezről egyenlőképpen köborló
megmutatván magát, károkat is tettek. Semminem a nemes vár-
megye nem observesálja (KÖVETI) méltóságos Feldmarschal (Híber-
nagy) Haister uram parancsolatját, hogy tudniillik az olya-
n köborlókat maguk processualis (ZIKSÁI) főbírái s vármegye
katonái által üldözzék, keressék, persegessék (KÖVESSEK) s öljék, s
a Posternyokban (HELYÖRSEGBEN) lévő őfelsége tisztjeinek híveket
vigyék, mely iránt az ogyatén helységbeliek fejük s jószáguk

vesztését incuhaltnak (VONNAK MAGUKRA).

Intem ezért a tekintetes, nemes vármegyét, hogy nem csak a gyűlésben, hanem faluról, falura curranteliter (HIRDETMEYER ÚT JAN) siersenek publicaltatni (KÖZHIRÉ TENNI), hogy keleti maradjon a maga házával, az erdőket se bujálják, sőt ha olyan hűvöket vonókat valahol észrevesznek, azokat halálra üldözik, kegyesek is persequálják, a Posteringokban lévő tiszteknek híreket levizyik, mert ha ezt elmulasztják s valamely rajta tapasztaltatik, elhitesse magával, hogy méltóságos Feldmareschal Flaister uram parancsolatja szerint járjak el (procedáljak), s mindet kegyelem nélkül felakasztatom, sőt azon falu is utolsó veszedelmét várja, ahonni való léhen.

És ezért intem tovább is a nemes vármegyét, hogy ezen dolgot sikettségre ne vegye, hanem mindenütt szét publicaltassa, s magának is a tekintetes, nemes vármegyének legyen szorgalmas gondviselése az ilyen kóborok kiagyomlálására.

Ezzel maradok a tekintetes, nemes vármegyének kötelességára és jóakarására

Gróf Nádasdy Ferenc

P.S. (Utóirat Nádasdy raját kézzel) Az is azzal értesemre, hogy némely falusiak tájékoztatják s élcsel tartják őket, ezért elhitessek magukkal, hogy ha valamely helység rajta kaptatik, a bíróságot az öregebbik polgárokkal együtt felakasztatom, a falut pedig medára vettem!

(ZÁL. 1710. MÁRC.-I MEGYEI KÖZGYÜLÉS 5. SZ. IRATA)

Megyeinkben ebben az évben már befejeződtek a Rákóczi-szabadharci harci cselekmények, a német tartotta megszállva, Esélyesen üldözték azokat akik a kurucoknál polgáltak vagy velük szimpatizáltak. Ilyen esélyes intézkedésekkel próbálták a falvak népet megkötöni, mert amikor egy tabancsapat a község határában kvártélyra megjelent a lakosság, a török időkben bevált menhelyre, az erdőbe, barlangba menekült. Így a lehallgatott németek csak üres házakat találhák.

Ebben az időben is még csak ideiglenes lakásokat építettek a jobbágyok, szellősek. Egyetlen helyszégből állt a házuk, lényegében kunyhószerű volt. Oldalait sövényfoddal körítették és pehelyes szarval tapasztották be. Főtől nádval vagy szalmával fedték. A háznak mennyezet nem volt, a noba egyik sarkában tapasztott nyi-

tott kemencében tüzeltek, a füst nabadon távozott el a padláson keresztül. Az 1730-as évtől már maradt a községben a sok tűzretek ellenére egy boronaház, amelyet 1950 körül neveltek rít. Ez a ház még ma is viselte a legrégibb építkezési jellegzetességeket. Ebben az épületben még a füstörskompcinak csak egy kis része volt lepadlásolva. Személye csak a nobának volt. Három dierikből állt, ahol a kis kamra is teljesen nyitott volt. A fal magassága alig érte el a két métert, ablaka csak a nobának volt, az utolsó néző falban egy, amely talán 50x60 cm-es nagyságú lehetett. A tetőszelvényenél meg lehetett figyelni a durva ácsolatokat, fűrészt nem használtak, a ragokat a gerendákhoz nyírfa és más nívó reszko- anyaggal erősítették. Szépet nagyon keveset lehetett találni, de az is keményfából készült.

Megjegyzem, ez az épület már a háborús idők után készült, amikor már véglegesen letelepedtek a lakók, de mégis követke- tetni lehet belőle a korábbi épületekre is.

Falunkat a halmoztelepülés típusába lehet sorolni. A házak rendetlen össze-visszaságban épültek. Az udvarok egymástól el- kerítve nem voltak. Halalmas cser- és tölgyfák árnyékolták a kis fogaskatú házakat, amelyek fölött évszázados, hatalmas nyír- fák törtek az éj felé. A csatát és a sokot amely a falait kísérte egészen a falig ért, amelyet csak a malom körül írtottak ki.

Járható útról még ma sem beszélhetünk a nő igaz értelmé- ben. Orszel ha beköszöntött az esős időjárás még gyalogosan is nehezen lehetett közeledni. Híd a Lácán nem volt, átkelni gátlón, „kellőn” lehetett, amely ilyenkor megdukkadt és az aranyodi hegyek felé teljesen elzárta az utat. A folyónak mántalan mellékága kanyargott a vízenyős rétekben, halaknak, vad- dának kitűnő életet birtokba. Halászattal falunkban minden- ki foglalkozott, a háló, a horoga ragony még előtt 30 évvel is meg- található volt (kivétel nélkül) majdnem minden háznál. A hala- zó helyek persze az utaságoké voltak, de ez nem akadályozta őket, mert a lakosság így ismerte a vízi világot mint a ténge- ret, így lehetetlen volt ellenőrizni a területet. Még e század közepe is, amikor pedig már nabadlyostak a Lácát az orvha- lássok csapata vette kezébe hálóját, hogy az éjszaka leple

Egy régi jobbágycsaládról a Darabos familiáról tudunk egészen 1596-tól. Ekkor Szentpéterben Darabos András, Aranyodon Darabos Benedeké majd ő Szalaskegen gazdálkodik, Perthexy birtokon. 1670-ben Darabos Benedeket és Ferencet Csányi Borbála felszabadította, és két testvér háználataban lévő jobbágytelkeket 125 taller ellenében nekik eladta. Az ő utódaiak József, László, Erzsébet, Katalin és Pál házasodás révén kapcsolatra lépett az Erhart és a Horváth valamint a Lamati családokkal.

1730-ban a szalaskegi telek állt a házhelyből, házból, gazdasági épületekből valamint 14 hold földből. Az 1670-es évek nagy háború állapotai alatt sem érintették meg a földművelés folyamatai, mert amint megkezdte háborús idő már folyt az intenzív borotválás és földek feltörese.

Jellemzően mutatják a dúlónevek akkor már ismertége. Tehát ezek a nevek már korábban is művelés alatt állottak.

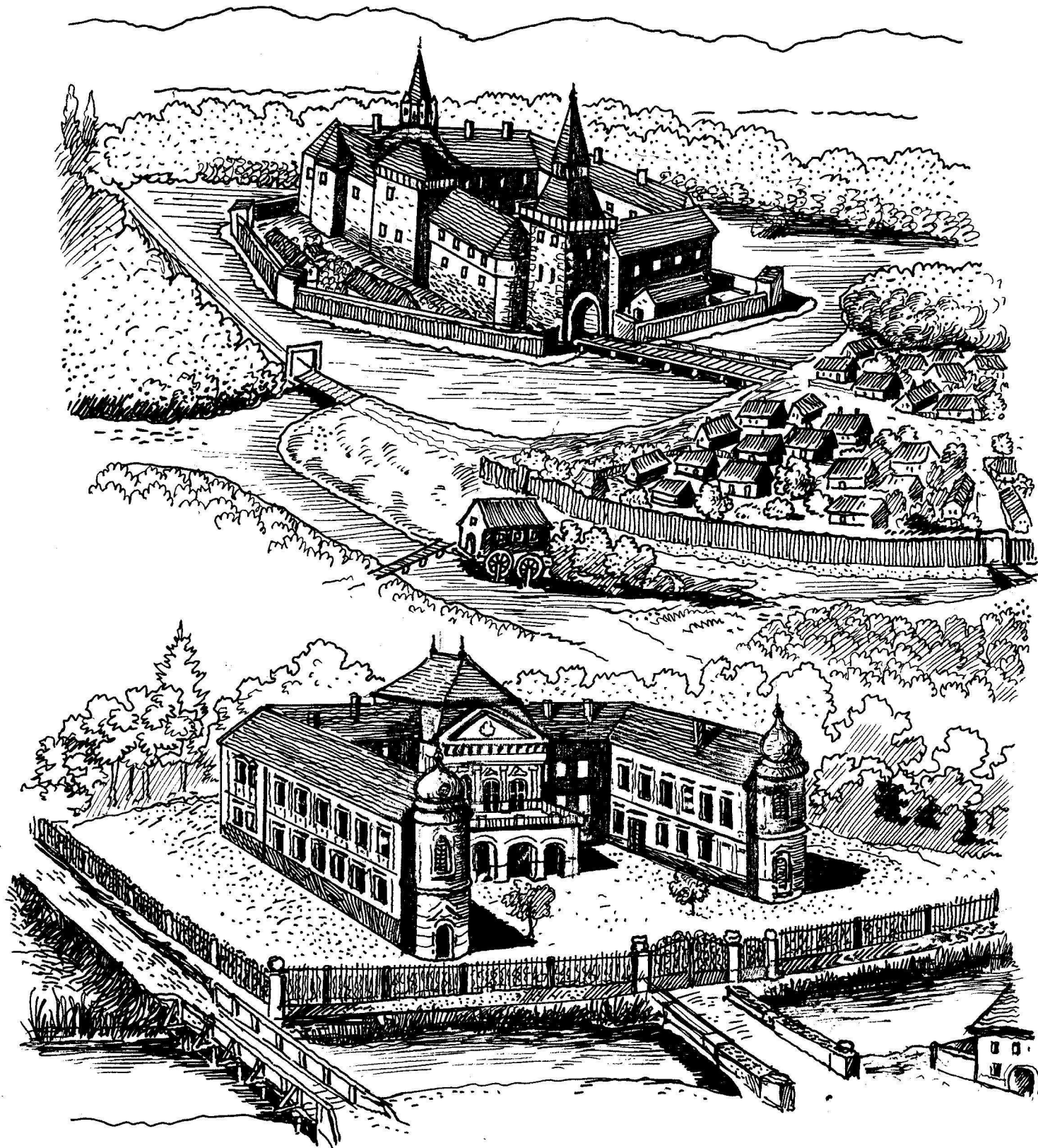
Gyalogúthán, Nyárkásra dúlóban, Kőepidulón, Fűrés körött, Horváthban, Erhart nagybirtokán dúlóban (Kertalatt) Rókabirtoknál, Egerfészen, Galitára dúlóban, Szentpéteri malom előtt a kútnál.

Rétek: Zala mellett a gyalog átkelőn alul, Pingellinben, & Csurgó kútnál felül a Büdös alatt lévő rét.

Egy 1748. január 18-án kényszerített tanácskérőlevele a jegyzőkönyvben találjuk, hogy a „kuruc háborúk előtt és után is a végedi uraknak Horváth János szentpéterei lakos elváltja volt a végedi urának sok extendőig.” 1723-tól pedig nemcsak Erhart Pál szentpéterei lakos volt Szegedy Ferenc ifj. endőkerülője. (Zala m. Lev. Inquisitiones. 1748. f. 36. No 473. Végedi.)

1736. aug. 20-án Széplakon készítettek egy összeírást a faluból elköltözött jobbágyokról és szellemeikről. Ezeknek (összesen a 23 emberből kik családjukat és vagyonukat is magukkal vitték) egy része szentpéteriek, más része Végedre költözött. Mint tudjuk, a szentpéteriek az 1523-as megvásárlásuk szerint szabadon költözni szokásos árendások voltak, így kedvükre helyrethetők voltak a jobbágyoknál. Végedet (Zala-véget) ekkor telepítették újra így foglalkoztatták földesek, a kényszerítő vonzó volt.

A BÉCSI HADILEVÉLTÁRBAN ÖRZÖTT FELVÉTEL UTÁN (1650.)
/TÉRKEPGYŰJTEMÉNY G.I. a. 332 és G.I. a. 333./

A VÁR ALAPFALAIRA ÉPÜLT COPE STILUSU KASTÉLY 1770 KÖRÜL, GR. BATTYÁNY IMRE IDEJÉBEN.

alatt lehálászva az általa ismert helyeket. Úldozte exis őket a pandur, a csendőr, a rendőr de nem sok sikerrel. Az idegen természetesen nem ismerte a berek rejtett útjait és így nem is tudta rölőzmi őket eredményesen.

1721-ben Zalaszegyet pusztának, lakatlannak mondják. Az elmult évtized (1720) nagyon erős volt és így nagy része állóvizes berekbe változott. Szántóföldet nagyon világnak jegyzik fel. 100 hold földje van itt gr Esterházy Péternek, Szegedy Pál is bír nagy része benne. 12 hold földje van nemes Anyos Antalnak,* Horváth Györgynek, Lichay v. Ficzay nevű nemesnek, Kulorát Jánosnak, Hódossy Istvánnak és nemes Földi Mártonnak 14 hold föld, 2 hold rét; van még itt birtoka Darabos örökség után Horváth Benedeknek 12 hold föld.**

1730 körül, a kisebbik okmányokból tudjuk, hána volt itt Horváth Györgynek, Horváth Benedeknek, Földi Mártonnak.

A Horváth család kére is tekintélyes nemesi birtok jutott az egykori Darabos fundusból, azonban amikor nemes Darabos Ernieket meghalt, már az agilis Horváth Jakab kére nincs kiváltságos föld.

Ugyanis ha a nemes ember meghalt és birtokát nem kiváltságos vette meg, a föld és más javak után így adózott ahogy a községben eddig szokásban volt. „... A nemesi jogok nem az illető földhöz vannak kapcsolva, hanem a nemes nemességhez.” (II. Lajos, 1518) / HOLUB: ZALAMEGYE TÖRT. AKÖZÉPKORBAN I.

Igy írték meg, hogy 1776-ban nemesi birtokosait Darabos Ernieket, nemes Erhart Ferencnek, Pálnak és ifj. Ferencnek valamint Vajda Ferenc molnármesternek, ki szintén szabad volt,*** Ft-ot és 18 dé. márt órák árán eladta.

1731-ben Szentpéterben, „... nagyon építve négy szellő hárszaka. A hárszaka fundus azonban minosen, így mindörvén évi 4 napi robot a szellők terhe. Ezt is magyarszt a malom körüli munkában töltik le.”

Van itt Szegedy Pálnak 25 holdnyi szántója, amely erdőirtásokból lett, de ennek is nagy része szőlőben van kiadva. Exen faluban van a Zalaán egy jó állapotban lévő háromkerékű malom amely a molnárszéren kívül (minden harmadik kőből gabona az övé!) évi 130 köblöt bír az uraságnak.

Az adóösszeírás íróikusan jegyzi utánna: „... Főzött az a malom emel többet is! Érdekeltek voltak még a malomban 1/12 részben a szentgróti Laskóy és Désenyi családok.

* ANYOS ZSIGMOND BIRTOKA VOLT AKI ZALABER NAGYRÉSÉT BIRTA, ANTAL ENNEK LESZÁRMAZOTNA VOLT.

** ZALABERI HORVÁTH FERENCNEK 12 HOLD FÖLDJE VAN ZALASZEGEN.

*** VAJDA FERENC JOBBÁGYRENDŰ VOLT, CSAK MINT A MALOM BÉRLŐJE LÉNYEGESEN JOBBMÓDÚ VOLT A FALU TOBBI LAKOSÁNÁL.

Amint helyreállt többé-kevésbé a törvényes rend, a régi birtokosok nagy jelentkezők az új földesúrnál, Exegedynek mint kárvallottak akiknek ősi jussát önkényesen elfoglalták. A régi Pogány család austeriátáigazó rokonságai, amint a háborús évek elmúltak, rögtön jelentkezők nálunk határában.

1723. márc. 31-én kelt az alábbi levél Sümegyen, amely David László, felesége. nőt. Pogány Klára és sógornője Pogány Katalin teljhatalmi megbízottainak nyilatkozatát tartalmazza. A nyilatkozattevő saját maga és (sógornője, felesége) megbízói nevében kijelentik:

„... hogy mivel István és m. Főurige a Pogány családot, (Kisvassiget, Dunán innen) földön levő jószágaiiban lakott), azon Magyarországnak alsó, középső és legelső részére is vezette, és el, melynek alkalmatosságaival amely örökös és ősi jószágok vala ezen a földön, a többi között, tudmillsik N. László városgyűlésben. Exegedy, Aranyad László török igája alatt lévén, és mintegy azoknak lehető birtokalmuktól távol lettek és kit más sokféle veszedelmes háborúknak akadályoztató ideik miatt megfelelően, mostan ezért nagyobb megítéssel és annak összehasonlításul erre a földre azoknak Inveni glatiorokra expediatíván, / mint, hogy azon jóknak mivoltát kitanulván és az sok involutíván és pörrel való.... egyet nem tapasztalván, azoknak birtokalmában találván T. N. és vitélő ifjabbik Exegedy Ferenc uramat alsó és edesattjának, nagy és különösen pénzübeli tértérek után lett bé. Más aljafiatól azon jóknak levő jussokat megvásárolván, kire nézve én és kegyelmeknél, mint azon jóknak Fentoránál magamat megjelentvén teljes szándékomat és akaratomat nyilatkoztattam. ”

/ Tudmillsik jellehet Exegedy anyja Pogány Györgytől megvette a városban foga processiókat, de nem vette meg a két fenti Pogány lány birtoklását azokban. Exegedy jóindulattal tudomásul vette David László bejelentését, közölte vele nyomában, hogy hamar várható pereskedés és költségei helyett később alább meg egyezem. Azis egyetért 1500 Ft-ban amely összeg ellenében a Pogány nővérek teljhatalmi megbízottjuk, David László útján a fenti felsorolt birtoklásukat Exegedynek örök áron adták.

1723. nov. 6-án kelt az a nagyjelentőségű okmány, amelyet ^{ifj. Szegedy Ferenc} ~~...~~ Nádasdy Imre ötvösön kézzel írt és kiadott a Szentpéter birtokain megtelepedő lakosoknak. A nagyváraként mint birtokos hely, tette értevényessé e fontos dokumentumot. (SZOMBATHELYI ÁLL. LT. SZERZŐDÉS. VABYARI KÁPT. HH. I. LV. KÖT. 1723. 157. a BEJ.)

A okmányban Nádasdy kijelenti: ^{ifj. Szegedy Ferenc} Szentpéteriek részéről: Gizmódia István, Kármán Márton, Dömötör János Szabadok.

1. Megtiltotta Szentpéter lakosainak hárszer szolgálatát és jöllehet a mostani országgyűlési rendelethez mérten már nem lehetett volna a szabadoknak lakást váltogatnia, az egyik helyről (faluból) a másikba menni lakni. Megszállni kívánva a hárszer helyet ^{JOBB. TELEK MEZŐ} ~~...~~ nélkül adok nekik; és adnak a hárszertől 2 Ft-ot esztendőnként.
2. Földet, rétet ki mást, mi kezem között vagyok, igazságait megadom, idegenek előtt és nekik adom a Szentpéterieknek 25 foglya vagy 25 süpenx ellenében.
3. Az állandó tartózkodásuk véget nem érő napján fogadhatók nélkül megadni, vagy kecskéikből, vagy borból, az bort pedig azon áron, valamint közönségesen szabad azon tájon.
4. Minthogy helyre költetik nekik lakásokat építeni, ezért egy esztendőig hárszerrel és fűvel mentesek.
5. Hárszer ki-ki szabadon eladhatja.

A kocma Szentpéter naptól fogva Szabadon napjainak falu.

A Kőpő-rétet (legelőt?) az falu és közönséges község számára adtam és esztendőnként 2 hold földet birtoknak adom és nekik.

^{ifj. Szegedy} Péter Nádasdy megengedi Szentpéter lakosainak a szabad költözést, azaz a feltétellel, hogy a községüknek meg kell egyeznie az elköltöző által eladott viselt katonai adót és szolgálati terheket ki fogja átvenni, mert a falu egyenként kizárt adót az elköltöző címen nem lehet csökkenteni.

En a okmány egészen 1854-ig, a tagosításig érvényben volt. Elekeszt is indítottak, mert a földesurak kizárták őket a legelőből és felosztották, maguk között. A bíróság elutasította őket.

Szentpéter község (is Aranyod is) nem volt urbériség. A fennf. felv. volt adózásán kívül mással nem szolgált. Persze itt tudni kell,

hogy a földök nagyon gyengén termők voltak, a határ nagy részét így kellett semmit virsahódítani a csaltól, boxóttól. A Szegedy uraságnak csak mindössze 25 holdnyi nántó-földje van, amelyet istással letesítettek. A földet ekkor még 1200 0-olban mérték, így egyáltalán nem nagy területről van szó, ha nántó-földet vizsgáljuk, hogy az egész határ 761 kat. hold volt. Szegedy ezt a kis nántó-területet a Szentgróton lakó jöbözők kionemeseknek adta ki szőlőre.

1720-ban az adóösszeírás az alábbi lakókat találja:

Gilbert Pál kőrő nádodon költ. jöbözők

6 hold nántó

Tolnai György 3 kapás szőlő

Láncos Márton 2 hold nántó

3 kapás szőlő

Kulcsár Ádám 3 kapás szőlő

Aranyos István 2 kapás szőlő

Összegezve: 8 hold nántót műveltek és 14 kapás szőlőt. Szembetűnő a szőlőművelés fejlettsége, nyilván ennek oka az volt, hogy a bort mindig jó áron el tudták adni, így ezzel érdemesebb volt foglalkozni. Szőlő terméskészen csak az aranyosi hegyben volt, rendszeresen művelt területnek a Káskai hegyre külső és belső oldalait említi a legrégebbi irások, de beszélnek még a Dósi hegyről, valamint a Forcsó nevű szőlőről. A megművelt terület nagyságáról nagyon eltérő adatok vannak.

1720-ban munkára fogott területnek 8 pozsonyi kőből való mondának, amit a fent felsorolt 5 család termelt.

Egy kapásnyi szőlőt és egy kassai mértékű rétet vallanak be az adóösszeírásnak. Így információ alig kapunk pontos képet a gazdasági viszonyokról, mert a termelők annyit igyekeztek javaikból eltitkolni amennyit lehetett.

Az összeírás még azt is megjegyzi a névsor alatt, hogy nagyon sok a pusztán maradt szőlő. A szentgróti vár hajluka is van itt szőlőjük, de ők hegyvémet nem adnak. Van még a hegyben néhány szabad, nemzeti kézen lévő szőlő is.

Szegedy Pálnak van Szentpéter határában 200 hektár rétje. 1727 nyarán Szentpéter, Zalazs, Aranyos lakóinak a tilosban talált marhacit a türjei püspökség "gazdájának" behajtotta. Püspök az erdőből.

amit a szentgyöti jobbágyok használnak árendájában, 14 oxker
arénát teremtve néket a molnármester kaszállat saját részére, mi-
vel az örlő mellett még gárdálkodik is.

A szentpéteriek körében lévő hegyvadász öröklőkre 12 akó must
volt kivétel hegyvadászoként, de a termelés elhanyagoltsága miatt
nem tudták beszélni többet 8 akónál.

1727-ből származik egy okmány, amely némes Löves József uramról
szól, aki egy hold földet és jövedelmeket is bírt zálogban, "tsurgó"
kivétel az egyenlő alatt." Bitor Martin szentgyöti birtokos fundusá-
ból.* Ez az okmány megőrizte az újabb betelepült lakók névsorából az
alábbiakat:

Szabó Péter
Kajári Panna
Horváth Jakab
Vajda Ferenc
Kulcsár Adam
Kulcsár János
Lakatos Andras

Farkas

Erdő György, Erdő Pál nádor
némes Köves József
Gyulási...

Még névben a régi zalaszegei
házak helyeken:

Horváth Benedek
Horváth Erzsébet
Horváth János

Köves Péter molnármester

Darabos József és László, Erzsébet, Katalin
Darabos Pál, Darabos Jutka feleség, Tamás Ferenc

M. Köves József szentgyöti származott, az
ő előde volt Köves János lovashajdú, aki
1657-ban nevezett a lovasközségbe.

1730-ban már intják a borsókat, erdőket az aranyodi hegyen, hogy nőket
telepíthessenek. Ebből az évől származik egy megjegyzés, egy osztálylevélből,
hogy Borsó Ferencnek birtoka volt a, csurgó nevű erdő fejedelmének...
Tan. Ebben az okmányban említik a község határában lévő dűlők
neveit is, amelyek a mai napig léteznek:

Gyalogútban, Nyáráskőre dűlőben,
Hosszúakban, Erdő pajtás kertjére dűlőben,
Rókalitákra dűlőben, Egerfejben,
Egerfejben valóra dűlőben, Szentpéter malom
dűlő a kutaknál lévő dűlőben, Bodában,
Lala mellett a gyalog kelő,
Püszellihez való rét

Aranyodi határon: Hársosra dűlőben, Párt dűlőben,
Szakadóra dűlőben, Hegedő völgyben, Árkában.

Zalaszege az 1730-as években már alig laknak, erre az időre
kezdődik Szentpéter megtelepedése. A némes Darabos letelekezett is.